

Wat is het effect van competentiegericht begeleiden op cliënten met (niet-aangeboren) hersenletsel?

Naam : Malou Mastop
Studentnummer : s238730

School : Christelijke Hogeschool Windesheim
Opleiding : SPH

Inleverdatum : 14 juni 2011

Naam : Malou Mastop
Studentnummer : s238730

Instelling : Stichting InteraktContour
Adres : Eperweg 21
8071 AW Nunspeet

Begeleider : J. van Elten

School : Christelijke Hogeschool Windesheim
Opleiding : SPH
Adres : Campus 2-6
8017 CA Zwolle

Begeleider : M. Bartels

SLB-er : Bert Kruijswijk
Groep : MAV6SP05

Voorwoord

Voor U ligt het afstudeeronderzoek van Malou Mastop. In het vierde jaar van mijn opleiding SPH op de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle moest ik een afstudeeronderzoek verrichten binnen een instelling. De afgelopen periode heb ik mijn onderzoek uitgevoerd binnen stichting InteraktContour.

In mijn jaarstage heb ik voor het eerst kennis gemaakt met competentiegericht werken. Ik was daarom ook erg blij met het onderwerp van mijn afstudeeronderzoek. Met veel plezier heb ik de afgelopen periode aan mijn onderzoek gewerkt.

De volgende mensen wil ik bedanken:

Mirjam Bartels, begeleider van de opleiding SPH van Christelijke Hogeschool Windesheim.

Julia van Elten, manager gedragskundigen van stichting InteraktContour en begeleider/opdrachtgever vanuit de instelling.

Deelnemers en begeleiders van AC het Rode Klif.

Malou Mastop
Zwolle, juni 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	5
1 Stichting InteraktContour	6
2 Het onderzoeksproject.....	7
2.1. Aanleiding voor het onderzoek	7
2.2 Locatie van het onderzoek.....	7
2.3 Te gebruiken onderzoeksmethoden	7
3 Inhoudelijke oriëntatie.....	9
3.1 Inleiding	9
3.2 Waar komt competentiegericht begeleiden vandaan?.....	9
3.3 Wat houdt competentiegericht begeleiden in?.....	10
3.4.1 Cliëntgerichte benadering.....	11
3.4.2 Oplossingsgerichte benadering	12
3.5 Andere ontwikkelingen in de hulpverlening.....	14
3.5.1 Mediërend agogisch handelen.....	14
3.5.2 Het eigen initiatiefmodel	16
3.5.3 De overgang naar begeleid ontdekkend leren	19
3.6 Wat is de invloed van deze twee modellen op competentiegericht begeleiden? ..	21
4 Vroeger dacht ik dat mijn beperkingen mijn grenzen waren	22
4.1 Ideeën zijn mooi, maar zonder uitvoering, blijven het ideeën	22
4.2 Het sociaal competentiemodel.....	22
4.3 Balans tussen taken en vaardigheden.....	23
4.4 Werken met faseringen.....	24
4.5 Interventies	26
4.6 Conclusie.....	26
5 Een pad ontstaat door er op te lopen	27
5.1 Inleiding	27
5.2 Activiteitscentrum het Rode Klif.....	27
5.3 Validiteit en betrouwbaarheid	27
5.4 De resultaten	29
5.5 Conclusie.....	33
6 Ik zie geen problemen, ik zie uitdagingen!.....	34
6.1 Inleiding	34
6.2 Validiteit en betrouwbaarheid	34
6.3 De resultaten	35
7 Conclusie.....	38
7.1 Antwoord op deelvraag 1.....	38
7.2 Antwoord op deelvraag 2.....	39
7.3. Antwoord op deelvraag 3.....	40
7.4 Antwoord op de hoofdvraag.....	41
7.5 Aanbevelingen.....	42
8 Literatuurlijst	44
8.1 Boeken	44
8.2 Internetbronnen	45
 Bijlage 1 Regiokaart stichting InteraktContour	 1
Bijlage 2 Vragenlijst	2
Bijlage 3 Codeerschema	4
Bijlage 4 Scan door Ephorus	8

Inleiding

Voor U ligt het afstudeeronderzoek van Malou Mastop. In het vierde jaar van de opleiding SPH op de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle moest ik een afstudeeronderzoek verrichten binnen een instelling.

Het onderwerp van dit onderzoek is: Wat is het effect van competentiegericht begeleiden op cliënten met (niet-aangeboren) hersenletsel? In samenwerking met Stichting InteraktContour is dit onderzoeksproject tot stand gekomen.

In dit onderzoeksverslag wordt de volgende opbouw gebruikt:

In het eerste hoofdstuk wordt de opdrachtgever; Stichting InteraktContour, omschreven.

In hoofdstuk twee wordt de opzet van het onderzoek beschreven. Hierin volgt een toelichting op de hoofd- en deelvragen. Ook wordt omschreven welke onderzoeksmethoden worden gebruikt om een antwoord te kunnen geven op de hoofd- en deelvragen.

Hoofdstuk drie bevat de inhoudelijke oriëntatie. Hierin wordt toegelicht waar de methodiek competentiegericht begeleiden vandaar komt en welke ontwikkelingen er nog meer zijn geweest in de begeleiding voor mensen met een beperking.

In hoofdstuk vier, vijf en zes volgt de uitwerking van de deelvragen. In hoofdstuk zeven volgt het antwoord op de hoofdvraag en aanbevelingen.

Hoofdstuk acht bevat de literatuurlijst. Deze zijn gesplitst in literatuur- en internetbronnen.

Daarnaast zijn er enkele bijlagen in dit onderzoeksverslag opgenomen.

Bijlage 1 is het werkgebied van Stichting InteraktContour.

Bijlage 2 geeft de vragenlijst weer die is gebruikt om de deelnemers van AC het Rode Klif te interviewen.

Bijlage 3 omvat het codeerschema waarin de interviews van de deelnemers van AC het Rode Klif zijn opgenomen.

Bijlage 4 betreft de scan die door Ephorus is uitgevoerd met betrekking tot de controle op plagiaat

1 Stichting InteraktContour

In 2004 ontstond een nieuwe stichting: Stichting InteraktContour. Deze stichting is voortgekomen uit stichting Interakt en stichting de Contour. Vanuit hun missie vindt stichting InteraktContour het belangrijk om zorg kleinschalig en dichtbij cliënten thuis aan te bieden.

InteraktContour biedt zorg en ondersteuning aan mensen met een lichamelijke handicap, waarbij een zintuiglijke beperking en/of (niet-aangeboren) hersenletsel aparte onderdelen vormen.

De voorzieningen die de instelling aanbiedt zijn:

- 24-uurszorg: diverse woonlocaties verspreid over vier regio's (IJssel-Vecht, Twente, Gooi, Eem- en Flevoland, Veluwe en Utrecht)
- dagbesteding: diverse activiteitscentra verspreid over vier regio's
- ambulante dienstverlening: ambulante hulp verspreid over vier regio's

De regiokaart is opgenomen in bijlage 1.

Omdat er twee instellingen fuseerden, moest er één begeleidingswijze komen om de cliënten te begeleiden. Vanuit stichting Interakt werkte men volgens de methodiek 'Hooi op je Vork'.

In 2004 is men gestart met een pilot om te werken met het competentiemodel. In samenwerking met PI Research is de methodiek concreet uitgewerkt voor cliënten met (niet-aangeboren) hersenletsel. Het model komt oorspronkelijk uit de jeugdhulpverlening (Spanjaard en Slot, 1999) en moest worden aangepast voor de doelgroep van stichting InteraktContour.

Binnen de eerste pilot kregen medewerkers een vijfdaagse centrale training van twee gedragswetenschappers die deze pilot hadden ontwikkeld. Na deze training werd een coachingstraject opgestart om medewerkers te ondersteunen bij het toepassen van de werkwijze.

In 2009 is een tweede pilot begonnen op tien locaties. Weer volgden de medewerkers een vijfdaagse centrale training die gegeven werd door dezelfde twee gedragswetenschappers. Vanwege de omvang van de groep is het aanbieden van een coachingstraject niet goed opgepakt. Mede door deze uitkomst heeft de stichting besloten om alle gedragskundigen op te leiden zodat zij de medewerkers binnen hun eigen team kunnen trainen en ondersteunen door middel van coachingstrajecten.

In 2010 is het besluit genomen om stichting breed te gaan werken volgens de methodiek competentiegericht begeleiden. Het competentiegericht begeleiden is in een aantal modules opgesplitst die de medewerkers getraind krijgen. In 2010 wordt de helft aangeboden en in 2011 de overige modules. In 2011 zal de invoering van de nieuwe methodiek binnen stichting InteraktContour gereed zijn.

2 Het onderzoeksproject

2.1. Aanleiding voor het onderzoek

Voorheen werden de cliënten begeleid vanuit de volgende missie en visie:¹

'InteraktContour wil haar cliënten laten zien dat het leven met een beperking geen beperkt leven hoeft te betekenen. Samen kijken we naar wat er nog wel kan, zodat men niet blijft steken in de onmogelijkheden.'

De cliënt staat centraal; zijn wensen en behoeften staan aan het begin van de dienstverlening en het zorgaanbod. De samenwerking tussen cliënt en medewerker is op basis van gelijkwaardigheid.'

In de loop van dit jaar, 2011, zal de implementatie van competentiegericht begeleiden stichting breed zijn afgerond. In de twee pilots die zijn geweest, heeft InteraktContour vooral de nadruk gelegd op het trainen van nieuwe vaardigheden bij medewerkers met betrekking tot competentiegericht begeleiden. Nu is zij benieuwd naar hoe de cliënten profiteren van de invoering van competentiegericht begeleiden.

De hoofdvraag binnen dit onderzoek is: Wat is het effect van competentiegericht begeleiden op cliënten met (niet-aangeboren)hersenletsel?

Vanuit de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat is competentiegericht begeleiden?
- Hoe ervaren cliënten het competentiegericht begeleiden door medewerkers?
- Wat zijn aandachts- en verbeterpunten binnen deze begeleidingsstijl?

2.2 Locatie van het onderzoek

Voor de tweede en derde deelvraag is onderzoek verricht binnen ActiviteitenCentrum (AC) het Rode Klif in Lelystad. Hier is voor gekozen omdat AC Het Rode Klif deel uit maakte van de eerste pilot groep, zij werken hier al langere tijd met de methodiek competentiegericht begeleiden. geweest.

Activiteitencentrum het Rode Klif is gevestigd in Lelystad en bestaat sinds 1992. Bij het AC kunnen cliënten maximaal zeven dagdelen in de week komen voor dagbesteding of arbeidsmatige activiteiten. De activiteit in de ochtend is van 10.00 tot 12.00. Daarna kunnen de deelnemers gezamenlijk lunchen en is er mogelijkheid om te rusten. De middag duurt van 13.45 tot 15.45. Tijdens de activiteit is er altijd een pauzemoment

2.3 Te gebruiken onderzoeksmethoden

Het onderzoek is te omschrijven als een relationeel en toetsend onderzoek. In het onderzoek worden variabelen binnen competentiegericht begeleiden onderzocht en wat het verband tussen deze variabelen is. Dit zal leiden tot het antwoord op de hoofdvraag: wat is het effect van competentiegericht begeleiden op cliënten met (niet-aangeboren)hersenletsel?

Bij deelvraag één is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Aan de hand van de literatuur wordt de methodiek competentiegericht begeleiden getoetst. De gebruikte boeken en internetbronnen staan beschreven bij de literatuurlijst.

---

¹ <http://www.interaktcontour.nl/default.aspx?cid=14&nid=72>

Bij deelvraag twee zijn de deelnemers van AC het Rode Klif zijn geïnterviewd aan de hand van een vooraf opgestelde semi-gestructureerde vragenlijst. De vragenlijst bevatte zes gesloten vragen en twee open vragen. De vragen zijn gekozen omdat deze te maken hebben met hoe de deelnemers binnen het AC begeleid worden. Aan de hand van de antwoorden kan worden gekeken naar hoe de deelnemers het competentiegericht begeleiden door medewerkers ervaren.

Bij deelvraag drie zijn de deelnemers van AC het Rode Klif opnieuw geïnterviewd aan de hand van een vooraf opgestelde semi-gestructureerde vragenlijst. De vragenlijst bevatte twee open vragen. Aan de hand van de antwoorden komt een antwoord op de vraag: wat kan er binnen competentiegericht verbeterd worden?

De uitwerking van de vragenlijst is gebeurd aan de hand van een codeerschema. Deze is opgenomen in bijlage 3.

3 Inhoudelijke oriëntatie

3.1 Inleiding

In de inhoudelijke oriëntatie zal worden toegelicht wat de methodiek competentiegericht begeleiden inhoud. Daarna worden twee benaderingen beschreven die een grote invloed hebben gehad op de ontwikkeling van competentiegericht begeleiden. Na deze twee benaderingen volgt een omschrijving van andere ontwikkelingen die zijn geweest binnen de begeleiding aan cliënten met een verstandelijke beperking. Als laatste volgt invloed van deze ontwikkelingen op de methodiek competentiegericht begeleiden.

In het literatuuronderzoek wordt de methodiek competentiegericht begeleiden niet uitgebreid worden omschreven. Deze methodiek wordt beschreven in hoofdstuk vier.

3.2 Waar komt competentiegericht begeleiden vandaan?

De beslissing is genomen. Competentiegericht begeleiden gaat de methodiek worden binnen InteraktContour om zijn cliënten te begeleiden. Waar komt deze methodiek precies vandaan?

Het competentiemodel komt voort uit de ontwikkelingspsychologie. De ontwikkelingspsychologie houdt zich bezig met het beschrijven en verklaren van het menselijk gedrag. Hierbij kijken zij naar het ontwikkelingsproces, de voorgeschiedenis van iemand. Twee vragen staan hierbij centraal:

- Welke levensfasen worden doorlopen?
- Wanneer is iemand 'klaar' om naar de volgende fase te gaan?

Ieder mens doorloopt de volgende levensfasen:

- Babytijd
- Peutertijd
- Kleutertijd
- Schoolleeftijd
- Pubertijd en adolescentie
- Jong volwassenheid
- Volwassenheid
- Ouderdom

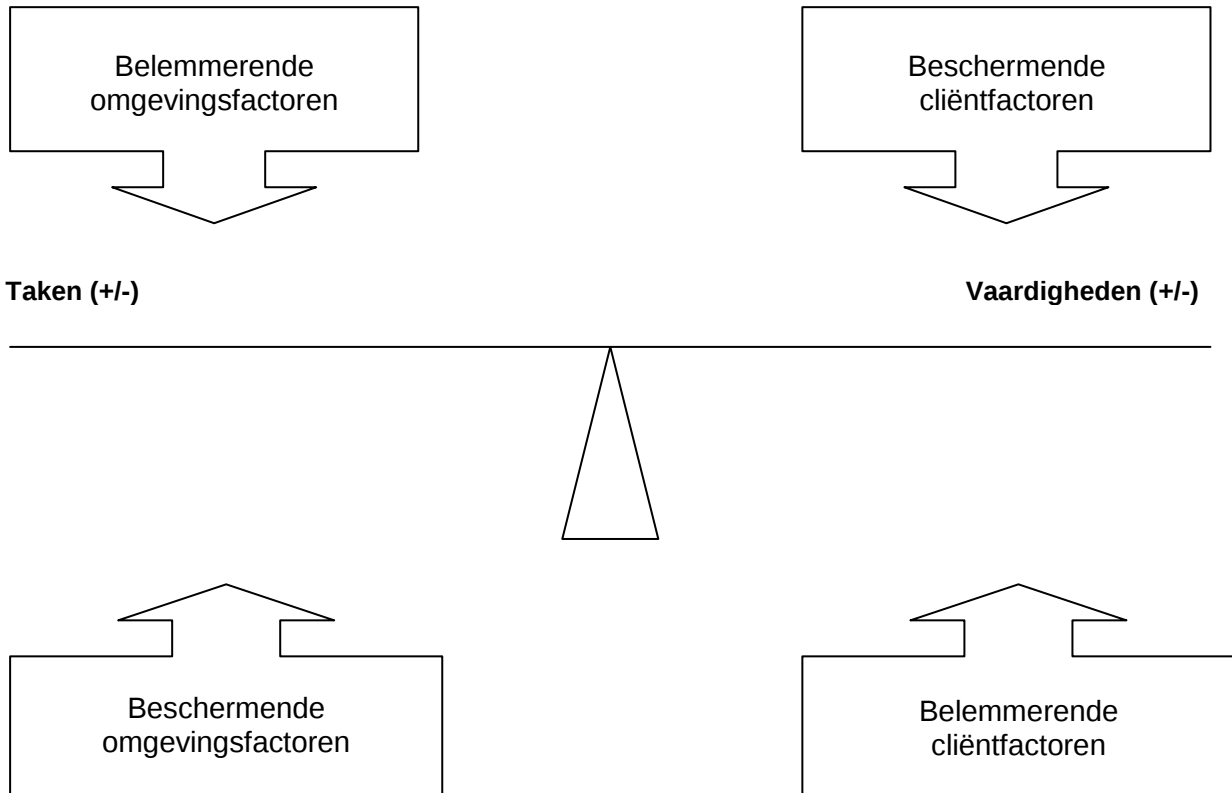
In elke levensfase leren mensen vaardigheden om goed te kunnen functioneren. Deze vaardigheden bezitten een psychisch, biologisch en sociaal aspect. De vaardigheden vragen tegelijkertijd om nieuw gedrag. Het leren van de vaardigheden tijdens elke levensfase wordt als noodzakelijk gezien voor de verdere ontwikkeling. Wanneer de ontwikkeling op een goede manier verloopt, zal dit op een latere leeftijd voor balans zorgen. Als dit niet of onvoldoende gebeurt, kunnen deze op latere leeftijd gemist worden en dan pas geleerd worden. Gemis van vaardigheden in de ontwikkeling kan dit zich uiten in de vorm van probleemgedrag. Het gedrag kan het gevolg zijn van een stoornis (bijvoorbeeld ADHD) of een ongunstige opvoedingssituatie (omdat ouders bijvoorbeeld gescheiden zijn). Competentiegericht begeleiden wil duidelijk maken dat op latere leeftijd ook nog steeds vaardigheden geleerd kunnen worden.

3.3 Wat houdt competentiegericht begeleiden in?

Het sociaal competentiemodel gaat er van uit dat er een balans moet zijn tussen taken en vaardigheden. Wanneer iemand probleemgedrag is dit het gevolg van een verstoring in deze balans. Een verstoring van de balans kan komen doordat:

- De cliënt een tekort heeft aan vaardigheden in vergelijking tot de taken
- De taak te zwaar is

Wanneer de balans is verstoord, kan dit het gevolg zijn van belemmerende factoren in de cliënt of in de omgeving van de cliënt. Daarnaast zijn beschermende factoren in de cliënt of in de omgeving van de cliënt van invloed op de balans.

Het competentiemodel legt de nadruk op wat een cliënt kan ontwikkelen en leren. Door de fasering te hanteren wordt stap voor stap meer toegewerkt naar het ontwikkelen van vaardigheden en het werken aan leerdoelen/werkpunten. De acht levensgebieden geven de belangrijkste zaken weer die spelen in het leven van de cliënt. Door bij de acht levensgebieden de belemmerende en beschermende factoren te beschrijven, komt men te weten wat een cliënt zelf kan en waar hij graag in ondersteund wil worden.

Het sociaal competentiemodel dat wordt gebruikt binnen het competentiegericht begeleiden komt voort uit de cliëntgerichte benadering en de oplossingsgerichte benadering. Beide benaderingen zal ik kort beschrijven.

3.4.1 Cliëntgerichte benadering²

De grondlegger van deze benadering is Carl Rogers. In zijn ogen was een mens met problemen tijdelijk vastgelopen in zijn ontwikkeling. Hij verschilde van mening met therapeuten die werkten volgens de psychoanalytische benadering. Rogers ontdekte dat een empathische en begripvolle houding tegenover een cliënt een goed effect had op diegene. Problemen hoeven niet per definitie in de kindertijd te worden gezocht. Centraal staat de subjectieve beleving van de cliënt in het hier en nu. Deze wordt gevolgd en geaccepteerd.

Belangrijke uitgangspunten:

De mens is één geheel van denken, doen en voelen die geïntegreerd zijn in het 'zelf'. Het zelf is onze kern die zich voortdurend ontwikkelt, het wil zichzelf uiten. Het zelf wil zichzelf actualiseren, wil groeien in de richting van optimale zelfontplooiing. Om zich te ontwikkelen heeft het 'zelf' een warme, accepterende omgeving nodig. Als dit ontbreekt, dan is het 'zelf' niet verdwenen. Het 'zelf' kan zich namelijk weer ontwikkelen als het weer de ruimte krijgt.

Mensen hebben de beschikking over een vorm van vrijheid. Ze kunnen invloed uitoefenen op hun leven en hebben de mogelijkheid om te kiezen. Op deze manier is er altijd groei en ontwikkeling mogelijk.

Ieder mens beleeft de wereld op zijn eigen unieke wijze. Om een cliënt zo goed mogelijk te begeleiden is het belangrijk om bij deze beleving aan te sluiten.

Binnen de opvattingen van Rogers staat centraal (1957):

Positieve onvoorwaardelijke acceptatie:

De hulpverlener accepteert alles wat de cliënt ervaart. De belangrijkste taak van de hulpverlener is om ervoor te zorgen dat er een veilige omgeving wordt gecreëerd waarin de cliënt uitgenodigd wordt om aan zijn eigen ontwikkeling te werken. Dit geldt voor zowel de eigen gedachten- als gevoelswereld.

Empathie:

De hulpverlener probeert zich concreet in te leven in de belevingswereld van de cliënt; inleven in de ander, zonder het alsof-besef te verliezen. Het begrijpen van iemands innerlijk referentiekader op een zeer nauwkeurige manier en met de gevoelscomponenten en betekenissen die erbij horen.

Echt contact:

In een echt contact wordt het gedrag niet gestuurd vanuit een ideaal beeld. Wanneer het gedrag wordt gestuurd vanuit een ideaalbeeld spreekt men van incongruentie. De cliënt weet dan niet meer wat hij zelf voelt of denkt. Verwachten van de ander worden verward met de eigen gedachten, men probeert naar een ideaalplaatje te leven. In het cliëntgericht begeleiden is incongruentie het centrale probleem: het 'zelf' is verstoord in zijn ontwikkeling en kan zich uiten in een verslaving, angsten en gedragsproblemen.

Daarnaast is de behoeftepiramide van Maslow een veelgebruikt model binnen het cliëntgericht werken.

---

² Weerman (2006) *Zes psychologische stromingen en één cliënt*. Soest: Nelissen

Behoeftepiramide van Maslow³:

Maslow (1943) ontdekte dat het gedrag wordt beïnvloed door behoeften die mensen hebben. Mensen willen zichzelf blijven ontwikkelen. Het hoogste doel in het leven is om te komen tot zelfverwezenlijking. Hij kwam tot de volgende behoeftepiramide:

Om hoger in de piramide te komen, moet eerst in behoeften worden voorzien. De onderste vier illustreren een tekort, zelfontplooiing is gericht op groei.

Het volgende voorbeeld illustreert dit:

Jan is een jongere van 16 jaar. Na anderhalf jaar op een leefgroep te hebben gewoond, gaat hij over een vervolgplek voor kamertraining. Op zijn nieuwe plek is het even wennen voor Jan. Hij krijgt te maken met nieuwe groepsleiders, nieuwe afspraken en een plek om te wonen. Volgens de behoeftepiramide van Maslow is in de lichamelijke behoeften voorzien. Het belangrijkste voor Jan is om hem zekerheid en veiligheid te bieden. Dit gebeurt bijvoorbeeld door vaste afspraken met hem te maken wat betreft contactmomenten, het bespreken van de huisregels en het bespreken van zijn vaste dagstructuur. Wanneer Jan zich veilig voelt op zijn nieuwe plek zal hij zich gaan richten op het maken van contacten binnen de groep en met de groepsleiders.

3.4.2 Oplossingsgerichte benadering⁴

Bij de oplossingsgerichte benadering houdt men zich niet zoveel bezig met het probleem. Er wordt gekeken naar wat werkt en hoe dit in stand kan worden gehouden. De ontwikkelingsmogelijkheden en competenties van de cliënt staan centraal.

De cliënt is de expert, de hulpverlener is meer een gesprekspartner. De cliënt bepaalt de behandeldoelen en de hulpverlener probeert zich te richten op wat de cliënt wil en versterkt wat de cliënt al zelfstandig kan. Dit past in de ontwikkeling van vraaggerichte, kortdurende en competentiegerichte vormen van hulpverlening.

³ <http://www.human-media.nl/2010/07/27/de-maslowpiramide-vs-facebook/>

⁴ Weerman (2006) *Zes psychologische stromingen en één cliënt*. Soest: Nelissen

Belangrijke uitgangspunten:

Problemen zijn onderdeel van het leven. Iedereen heeft bepaalde strategieën om met problemen om te gaan of deze aan te pakken. De problemen kunnen gezien worden als niet succesvolle pogingen om deze aan te pakken.

Hulpverleningsgesprekken moeten niet langer duren dan strikt noodzakelijk is. De hulpverlener houdt zich niet bezig met het analyseren van het probleem. Alles te weten over de oorzaak van een probleem is niet nodig. De oorzaak van een probleem hoeft nog niets te zeggen over de oplossing. Daarbij zijn problemen er niet altijd. Het is de kunst om te zoeken naar de uitzonderingen, momenten waarop het goed gaat. Wat maakt dat de situatie dan anders is?

De hulpverlener en cliënt werken samen waarbij de vraag van de cliënt het uitgangspunt is. De cliënt bepaalt de behandeldoelen en is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het behandelplan dat samen met de hulpverlener is gemaakt.

Voor een probleem bestaat niet een 'beste' oplossing. Men probeert aan te sluiten bij de oplossingsrichting die de cliënt zelf al heeft gekozen. Het is belangrijk om een actieve houding te hebben bij het oplossen en tegenkomen van problemen. Problemen worden niet altijd opgelost, maar het actief zoeken naar oplossingen kan erger voorkomen en verbetert meestal de situatie. Problemen worden als uitdagingen gezien.

Bij weerstand gaat de hulpverlener te snel, het is een teken dat er iets niet goed zit in de samenwerkingsrelatie. De oplossing is om bijvoorbeeld eerst de aansluiting te zoeken bij de cliënt voordat weer naar de toekomst gekeken kan worden.

Weerstand betekent dat de cliënt niet meewerkt in het leerproces. Dit kan komen omdat de oude en vertrouwde kennis losgelaten moet worden en in de plaats daarvan komt iets nieuws en onbekend. Emoties die hierbij vrijkomen, zorgen voor weerstand. De reden dat cliënten in de weerstand gaan kan komen doordat het doel niet duidelijk is, de cliënt van mening verschilt met de begeleider of de consequenties zijn niet duidelijk omschreven.

Het is belangrijk om aandacht te besteedden aan weerstand. Voordat er iets is gedaan aan de weerstand zal de begeleider niet verder kunnen.

Er zijn verschillende manieren om iets te doen aan weerstand⁵:

- Meebewegen: de cliënt uitdagen om nog meer knelpunten te benoemen. Door de informatie van de cliënt samen te vatten en begrip te tonen voor de situatie kan de weerstand verminderen. Het uiteindelijke doel is om de cliënt te motiveren om wél aan de slag te gaan
- Overdrijven: de begeleider overdrijft het standpunt van de cliënt. Doel is om de cliënt te laten relativeren over zijn situatie en op deze manier positieve energie vrij te maken om met het leerproces te beginnen.
- Gelijk op bewegen: de begeleider en cliënt zijn proberen de aansluiting te zoeken bij elkaar. Dit wordt bijvoorbeeld zichtbaar door te onderhandelen.

Bij het oplossingsgericht werken maakt men vaak gebruik van de wondervraag of schaalvragen.

Bij het stellen van de wondervraag begint het werken volgens de oplossingsgerichte benadering. Het antwoord op de vraag levert een hoop informatie op met betrekking tot gevoelens, gedachten en gedrag. Hier kunnen nieuwe doelen aan worden gekoppeld.

---

⁵ <http://www.scribd.com/doc/29425846/Fase-1>

De schaalvraag houdt in dat de cliënt een cijfer toekent aan de situatie waarin hij nu verkeert. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn: waar staat hij nu? Wat heeft hij al bereikt? Wat is zijn ideale situatie? Wat moet hij daar nog voor doen/leren? Door de schaalvraag te hanteren, kan men op zoek gaan naar de uitzonderingen, momenten waar het goed gaat en momenten waar het helemaal niet goed gaat. De schaalvraag laat zien dat er een ontwikkeling plaatsvindt in de cliënt.

Het formuleren van doelen:

De cliënt heeft bij het opstellen van doelen de eindverantwoordelijkheid binnen oplossingsgericht werken. Op te ondersteunen bij het formuleren van de doelen kan de schaalvraag als hulpmiddel dienen: wat moet er bereikt worden om op te schuiven in de schaal?

Als hulpmiddel worden de doelen volgens de SMART methode geformuleerd. De letters staan voor:

1. Specifiek: is het doel duidelijk en concreet beschreven?
2. Meetbaar: op welke wijze gaat het doel behaald worden en hoe gaat er op geëvalueerd worden?
3. Acceptabel: staat degene die het doel formuleert achter deze keuze en heeft deze draagvlak bij zijn directe omgeving?
4. Realistisch: is het doel haalbaar?
5. Tijdsgebonden: in welk tijdspad moet het doel behaald zijn?

3.5 Andere ontwikkelingen in de hulpverlening

Naast de ontwikkeling van het competentiegericht begeleiden, zijn er meer ontwikkelingen geweest in de begeleidingsstijl voor mensen met een beperking. De twee belangrijkste ontwikkelingen zal ik in het kort beschrijven.

3.5.1 Mediërend agogisch handelen⁶

De oorsprong van het model is de 'Mediated Learning Experience Theory' van Feuerstein (1994). Dit model veronderstelt dat er twee vormen van leren zijn. De eerste vorm is de directe leerervaring. Degene die leert ervaart de prikkels uit de omgeving zonder tussenkomst van een andere persoon. De tweede vorm is de gemedieerde leerervaring. Hierbij is een tussenpersoon aanwezig. De interactie tussen lerende – tussenpersoon – omgeving dragen bij aan de leerervaringen.

De mensvisie van mediërend agogisch handelen is de volgende:

'Mensen met verstandelijke vermogens zijn mensen met mogelijkheden, mensen die in staat zijn om vaardigheden aan te leren en initiatieven te nemen. Het geloof in die mogelijkheden is het onvoorwaardelijke uitgangspunt.'

---

⁶ Warnez (2002) *Mediërend agogisch handelen – een cognitieve benadering van volwassenen met verstandelijke beperkingen*. Leuven (België): ACCO

In het trainen van vaardigheden kan men gebruik maken van twee soorten instructies:

1. Structureren en voorschrijven

De begeleider is model en de cliënt leert door imitatie. Volgens een vast stappenplan wordt de vaardigheid aangeleerd zodat de cliënt deze in de toekomst zelfstandig kan uitvoeren.

2. Stimuleren om zelf een keuze te maken

De begeleider geeft aanwijzingen, maar volgt het handelen van de cliënt. De cliënt denkt zelf na op welke manier hij iets aan wil pakken en welke mogelijke problemen hij daarbij kan tegenkomen. Doel is om fouten te leren herkennen zodat deze ongedaan kunnen worden gemaakt en in de toekomst kunnen worden voorkomen.

Welke instructie ook wordt gevolgd, belangrijk is om te zorgen voor een gestructureerde aanpak. Er moet niet teveel van cliënten worden overgenomen en cliënten moeten niet teveel zelfstandig werken. Eventueel kan gebruik worden gemaakt van hulpmiddelen als een stappenplan (geschreven of met behulp van pictogrammen).

Ondersteunende denk-stimulerende vaardigheden:

De drie basiscriteria van mediatie:

- Intentionaliteit: de bewuste beslissing van de begeleider om met de cliënt te werken aan een specifiek doel. De cliënt deelt deze mening en zet zich ervoor in om het doel te halen
- Transcendentie: een geleerde vaardigheid moet ook buiten het trainingsmoment kunnen worden toegepast (de zogenoemde transfer).
- Zingeving: motiveren van de cliënt om mee te gaan in de beslissing van de begeleider

Onderstaande kwaliteiten zijn een aanvulling op de drie basiscriteria van mediatie:

- Sharing: Sharing houdt in dat contact met de omgeving en mensen een wezenlijk onderdeel is van de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling.
- Stimuleren van een positief competentiegevoel: Activiteiten binnen de zone van naaste ontwikkeling (korte uitleg..) leveren een bijdrage aan een positief competentiegevoel.
- Psychologische differentiatie: De cliënt staat centraal in leerproces. Alle interventies zullen daar ook op gericht zijn. De rol van de begeleider is duidelijk afgebakend en is puur ondersteunend voor de cliënt tijdens zijn activiteit
- Affectieve betrokkenheid: De begeleider laat merken dat hij het contact met de deelnemer(s) als prettig ervaart. De betrokkenheid van de begeleider is een belangrijke schakel in het creëren van een veilige leeromgeving
- Responsiviteit: De begeleider doet zijn best om verbale en non-verbale communicatie van de cliënt op juiste waarde te schatten en hier een gepaste reactie op te geven

3.5.2 Het eigen initiatiefmodel⁷

Het eigen initiatiefmodel is eind jaren '80 van de vorige eeuw is ontwikkeld. Aanleiding was dat vaardigheidstrainingen voor cliënten met een verstandelijke beperking in een sociale werkplaats niet het gewenste resultaat opleverden.

De afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen kreeg de opdracht om een onderzoek uit te voeren en een training te ontwerpen waardoor werknemers met een verstandelijke beperking zelfstandiger taken kunnen uitvoeren. Het onderzoek resulteerde in een basistraining: Development of a Training Program for Sheltered Workshops in the Netherlands (Timmer, 1994).

In het eigen initiatiefmodel spreekt men van vijf competenties die allen te maken hebben met de competentie: *'bijdragen aan een waardevol bestaan van mensen met een verstandelijke beperking'* (den Besten, 2006)

Vijf competenties:

Clïëntgericht handelen:

Een cliëntgerichte houding bestaat uit de volgende aspecten:

1. De cliënt accepteren
De cliënt kan zichzelf zijn en zichzelf uiten. Psycholoog Gordon (1990) spreekt in deze situatie over acceptatie. In zijn ogen is acceptatie een voorwaarde voor ontwikkeling. Acceptatie kan men laten zien door te laten merken dat de ander mag zijn als hij is, respectvol met de cliënt te communiceren en actief luisteren.
2. Verplaatsen in de ander
Centraal staat het begrip empathie. De hulpverlener probeert zich concreet in te leven in de belevingswereld van de cliënt; inleven in de ander, zonder het alsof-besef te verliezen. Het begrijpen van iemands innerlijk referentiekader op een zeer nauwkeurige manier en met de gevoelscomponenten en betekenissen die erbij horen.
3. Jezelf kunnen terughouden
De cliënt staat centraal, niet de begeleider. Het gaat erom om de cliënt alle ruimte te geven om zelf te zoeken naar oplossingen en te luisteren naar wat hij te vertellen heeft.
4. Op zoek naar de betekenis van gedrag
Mensen gebruiken gedrag om een boodschap over te brengen. Gedrag kan anders bedoeld zijn dan dat het overkomt. Het is zaak om te kijken wat er achter het gedrag schuil gaat. Iemand die bijvoorbeeld continu begeleiding op zoekt, kan op zoek zijn naar veiligheid en zekerheid in plaats van zichzelf niet kunnen vermaken in zijn vrije tijd.
5. Afstemmen van communicatie
De begeleider zoekt de aansluiting bij de cliënt op het gebied van communicatie. Dat houdt tegelijkertijd in dat er wordt gekeken naar communicatieve mogelijkheden en in welke taal er gecommuniceerd wordt.
6. Vraaggericht werken
De vraag van de cliënt is het uitgangspunt. De begeleider probeert te onderzoeken wat de cliënt wil en hoe hij daar bij aan kan sluiten. Het verhelderen van de vraag is cruciaal, vanuit het antwoord worden doelen opgesteld.

---

⁷ Den Besten e.a. (2006) Competent begeleiden van mensen met een verstandelijke beperking. Soest: Nelissen

Doelgericht handelen:

De cirkel van Deming (Beuving en Van der Lugt, 2004) staat model voor het doelgericht handelen: PDCA cyclus

1. Plannen: de vraag van de cliënt is het uitgangspunt
  - Welke doelstellingen wil de cliënt behalen?
  - Hoe gaat de cliënt werken aan deze doelstellingen?
  - Wat is de taak van de hulpverlener tijdens dit proces?
2. Uitvoeren: acties uitvoeren
  - Uitvoeren van het plan. Hoe duidelijker alles is vastgesteld, hoe groter de kans is dat de doelstelling behaald wordt
  - Gegevens registreren
3. Evalueren: terugkijken op de behaalde resultaten
  - Resultaten interpreteren
  - Resultaten koppelen aan de vooraf opgestelde doelen
4. Bijstellen:
  - Plan bijstellen aan de hand van de informatie die is verkregen bij het evalueren
  - Opnieuw de cyclus doorlopen door opnieuw te gaan plannen

Om doelen in concrete acties te werken is de volgende checklist ontworpen⁸:

<u>W</u>	Waarom	moet de actie worden ondernomen?
<u>W</u>	Wat	moet er worden gedaan?
<u>H</u>	Hoe	wordt het aangepakt?
<u>W</u>	Wie	is verantwoordelijk voor wat?
<u>W</u>	Wanneer	moet het worden gedaan?
<u>W</u>	Waar	moet het worden gedaan?

Ontwikkelingsgericht handelen:

De ontwikkeling bij iemand met een verstandelijke beperking verloopt langzamer dan iemand zonder beperking (Dosen, 2005). Een cliënt met een verstandelijke beperking zal in zijn ontwikkeling altijd in meer of mindere mate afhankelijk zijn van anderen om hem heen.

Bij het aanleren van vaardigheden is het daarom belangrijk om stil te staan bij de verstandelijke vermogens van de cliënt. Het opdoen van leerervaringen kan betekenen dat iemand op een lager tempo toch kan leren om zelfstandig te reizen met het openbaar vervoer of zelf een afspraak kan maken bij het gemeentehuis. Vaak wordt ten onrechte voor de cliënt besloten dat de doelstelling te hoog is gegrepen. Men houdt onvoldoende rekening met zijn leertempo.

Tijdens het leren werkt men aan drie aspecten:

- Kennis: de benodigde informatie over het te leren onderwerp
- Houding: een nieuwe houding of bepaalde gevoelens die komen kijken bij het te leren onderwerp
- Vaardigheden: handelingen die de cliënt gaat leren

---

⁸ Den Besten e.a. (2006) Competent begeleiden van mensen met een verstandelijke beperking. Soest: Nelissen

Bij vaardigheden wordt er een scheiding gemaakt tussen:

- Specifieke vaardigheden:
Wanneer een cliënt een concrete vaardigheid aanleert, wordt hem geleerd om in een situatie bepaalde handelingen uit te voeren. Waar niet aan wordt gedacht is de vraag waarom dat op die manier gedaan moet worden. Als de situatie iets anders is, kan de vaardigheid niet op de juiste manier worden uitgevoerd
- Algemene denkvaardigheden:
Bij de algemene denkvaardigheden stuurt iemand zijn eigen handelen. Er worden drie denkvaardigheden onderscheiden:
  1. oriënteren: wat ga ik doen?
  2. uitvoeren: gaat alles goed? Hoe kan ik mijn handelen bijsturen?
  3. evalueren: hoe ging het?

Netwerkgericht handelen:

Het sociaal netwerk heeft verschillende functies:

- Zorgt voor steun in moeilijke tijden
- Helpt bij het ontwikkelen van de eigen identiteit
- Geeft het gevoel van ergens bij horen

Een netwerkanalyse levert waardevolle informatie op. Het is meteen inzichtelijk waar de sterke en zwakke punten liggen en wat voor soort contact de cliënt met de mensen om hem heen onderhoudt.

Met de informatie uit de netwerkanalyse kan het netwerk verder ontwikkeld worden. Wat wil de cliënt graag bereiken voor de toekomst binnen zijn netwerk?

Op verschillende manieren kan het netwerk uitgebreid worden. Bijvoorbeeld door te onderzoeken wat er allemaal in de buurt te doen is en welke interesses de cliënt heeft. Een cliënt kan er 'ineens' achter komen dat er zwembad in de buurt is en dat hij dat éénmaal in de week zou willen. Daarnaast kan men gaan kijken welke talenten een cliënt heeft en hoe hij daar iets mee kan doen. Iemand die erg creatief is met verf zou kunnen gaan kijken voor een schildercursus.

De begeleider ondersteunt de cliënt bij het onderhouden van zijn netwerk. Er wordt aandacht geschonken aan de sociale en praktische vaardigheden bij het hebben en onderhouden van sociale contacten. Een cliënt kan bijvoorbeeld leren wat er voor nodig is om zelfstandig te kunnen reizen naar een vriend/vriendin.

Ook is er aandacht voor de personen om de cliënt. Aan hen kan worden gevraagd hoe het contact verloopt en of er moeilijkheden zijn waar de begeleider iets in kan betekenen.

Samenwerkingsgericht handelen:

Samenwerkingsgericht betekent samenwerking tussen de mensen die rondom de cliënt staan: persoonlijk begeleider – familie – collega's.

De samenwerkingsrelatie met de cliënt komt naar voren in de eerste competentie: cliëntgericht handelen.

Maar hoe kan optimaal worden gewerkt met ouders en collega's?

Een goede samenwerkingsrelatie met ouders kan bereikt worden door:

- vooraf verwachtingen naar elkaar uit te spreken en de afspraken die gemaakt zijn na te komen
- ouders te betrekken bij de zorg rondom de cliënt
- beseffen wat voor rol de ouders altijd zullen spelen in het leven van de cliënt
- op de hoogte te zijn en blijven van wat er speelt in het leven van de cliënt
- open en eerlijk te zijn in het contact met de ouders van de cliënt

Een goede samenwerkingsrelatie met collega's kan bereikt worden door:

- verantwoordelijkheid te nemen voor de samenwerking
- effectief te communiceren. Collega's zijn open naar elkaar over elkaars professionele functioneren. Men geeft elkaar complimenten en tips wanneer de situatie zich voor doet
- gezamenlijk te werken naar een vooraf afgesproken doel. Dit geeft houvast aan het handelen en men kan tussentijds bijsturen wanneer afgeweken wordt van het doel. Ook voor cliënten geeft een doel rust en zekerheid

3.5.3 De overgang naar begeleid ontdekkend leren

Het Eigen Initiatief Model is concreet uitgewerkt in de methode '*Begeleid ontdekkend leren*' (Den Besten e.a. 2009). Hier is voor gekozen omdat er nog een stappenplan ontbrak om te werken met het Eigen Initiatief Model. Begeleiders kunnen met het '*Begeleid ontdekkend leren*' de uitgangspunten van het Eigen Initiatief Model toepassen in de begeleiding van cliënten met een verstandelijke beperking.

Begeleid ontdekkend leren omvat de volgende stappen⁹:

1. Bewust kiezen voor begeleid ontdekkend leren

Er zijn een aantal vragen die kunnen helpen bij de afweging om voor begeleid ontdekkend leren te kiezen:

- Heeft het probleem met denkvaardigheden te maken?
- Wat kan de begeleider nu van de cliënt verwachten?
- Hoeveel tijd kunnen begeleider en cliënt uittrekken voor het begeleid ontdekkend leren?
- Welke risico's komt de cliënt tegen in zijn leerproces?
- Zijn de cliënt en zijn omgeving gemotiveerd voor begeleid ontdekkend leren

2. Een leerplan maken

Het leerplan beschrijft de beginsituatie, de doelen en het proces. Het omvat in ieder geval de volgende punten:

- Wat is de aanleiding om het leerplan te komen?
- Welke denkvaardigheden gaat de cliënt oefenen? De drie algemene denkvaardigheden van het Eigen Initiatief Model worden hierin gevolgd
- Via welke werkdoelen gaat de cliënt de denkvaardigheden oefenen? Doelen worden SMART geformuleerd
- Welke acties onderneemt de cliënt en welke afspraken zijn er gemaakt de begeleider rondom het werken aan zijn werkdoelen?
- Op welke wijze gaat er geëvalueerd worden op de denkvaardigheden?

---

⁹ Den Besten e.a. (2009) Begeleid ontdekkend leren – het eigen initiatief model in zes stappen. Barneveld: Nelissen

3. De leersituatie voorbereiden
De leersituatie is een middel om denkvaardigheden te ontwikkelen. Leersituaties gebeuren op drie manieren: gepland, spontaan of achteraf.
In een introductiegesprek maakt de begeleider met zijn cliënt afspraken met betrekking tot begeleiding binnen de leersituatie. Belangrijk is om dit af te stemmen op het niveau van de cliënt.
4. Aan de slag in de leersituatie
Centraal staat het volgen van de cliënt in zijn leersituatie. Dat betekent dat de begeleider de cliënt probeert te ondersteunen door het stellen van vragen. Als de cliënt vastloopt, kan de begeleider ervoor kiezen om tijdelijk te gaan sturen. Zodra de cliënt weer op het juiste spoor zit, gaat de begeleider weer over tot volgen.
5. Terugkijken op de leersituatie: het leergesprek
In het leergesprek gaat de begeleider met de cliënt terugkijken op het leerproces. In het gesprek wordt de cliënt uitgenodigd om het antwoord te geven op open vragen en vooraf opgestelde evaluatiecriteria.
6. Terugkijken op het leerplan
Bij het terugkijken kijkt men naar verschillende aspecten: waar staat de cliënt nu? Hoe kunnen de denkvaardigheden in andere situaties worden toegepast? Welke punten uit het leerplan werken voor de cliënt zodat deze in de toekomst gebruikt kunnen worden?

3.6 Wat is de invloed van deze twee modellen op competentiegericht begeleiden?

Het mediërend agogisch handelen:

Binnen het mediërend agogisch handelen staat de gemedieerde leerervaring centraal. Hierbij gaat men ervan uit dat de interactie tussen de lerende – tussenpersoon – omgeving bijdragen aan de leerervaringen.

Het begeleid ontdekkend leren:

Binnen het begeleid ontdekkend leren werkt men aan de ontwikkeling van algemene denkvaardigheden. Bij de algemene denkvaardigheden stuurt iemand zijn eigen handelen. Er worden drie denkvaardigheden onderscheiden:

1. oriënteren: wat ga ik doen?
2. uitvoeren: gaat alles goed? Hoe kan ik mijn handelen bijsturen?
3. evalueren: hoe ging het?

Er zijn een aantal vragen die kunnen helpen bij de afweging om voor begeleid ontdekkend leren te kiezen:

- Heeft het probleem met denkvaardigheden te maken?
- Wat kan de begeleider op dit moment van de cliënt verwachten?
- Hoeveel tijd kunnen begeleider en cliënt uittrekken voor het begeleid ontdekkend leren?
- Welke risico's komt de cliënt tegen in zijn leerproces?
- Zijn de cliënt en zijn omgeving gemotiveerd voor begeleid ontdekkend leren

Wanneer aan alle voorwaarden kan worden voldaan, is begeleid ontdekkend leren een methode die ingezet kan worden. Begeleid ontdekkend is een methode die weloverwogen gekozen moet worden. Anders is de verwachting dat de lerende niet zal slagen in zijn leerproces.

Bij beide modellen moet er aan bepaalde voorwaarden voldaan worden om het model te kiezen. Competentiegericht begeleiden gaat ervan dat het leerproces van de cliënt op elk moment kan starten. Meer over de methodiek competentiegericht begeleiden volgt in het volgende hoofdstuk.

4 Vroeger dacht ik dat mijn beperkingen mijn grenzen waren¹⁰

4.1 Ideeën zijn mooi, maar zonder uitvoering, blijven het ideeën¹¹

Vroeger werden mensen met een handicap geplaatst binnen een instelling die ver weg was van de bewoonde wereld. In de afgelopen jaren heeft een grote verschuiving plaatsgevonden. Instellingen zijn zich gaan professionaliseren, vrijwilligers werden vervangen door betaalde medewerkers. Ook was het mogelijk om een opleiding te volgen zodat mensen met een handicap beter begeleid kunnen worden.

Bij zo'n verschuiving hoort ook verandering in begeleidingsstijl. In het literatuuronderzoek heb ik de twee belangrijkste ontwikkelingen, naast competentiegericht begeleiden, beschreven. Toch heeft stichting InteraktContour ervoor gekozen om met de methodiek competentiegericht begeleiden te gaan werken. In dit hoofdstuk probeer ik antwoord te geven op de vraag: wat houdt competentiegericht begeleiden precies in?

4.2 Het sociaal competentiemodel

Binnen InteraktContour wil men gaan werken met de methodiek competentiegericht begeleiden.

Voordat het competentiemodel wordt toegelicht, volgt een definitie van wat competenties zijn. Competenties zijn ontwikkelbare vermogens van mensen zodat zij in veel voorkomende situaties op een adequate of doelbewuste wijze kunnen handelen.

Het sociaal competentiemodel gaat er van uit dat er een balans moet zijn tussen taken en vaardigheden. Wanneer iemand probleemgedrag is dit het gevolg van een verstoring in deze balans. Een verstoring van de balans kan komen doordat:

- De cliënt een tekort heeft aan vaardigheden in vergelijking tot de taken
- De taak te zwaar is

In elke levensfase leren mensen vaardigheden om goed te kunnen functioneren. Deze vaardigheden bezitten een psychisch, biologisch en sociaal aspect. De vaardigheden vragen tegelijkertijd om nieuw gedrag. Het leren van de vaardigheden tijdens elke levensfase wordt als noodzakelijk gezien voor de verdere ontwikkeling. Wanneer de ontwikkeling op een goede manier verloopt, zal dit op een latere leeftijd voor balans zorgen. Als dit niet of onvoldoende gebeurt, kunnen deze op latere leeftijd gemist worden en dan pas geleerd worden. Gemis van vaardigheden in de ontwikkeling kan dit zich uiten in de vorm van probleemgedrag. Het gedrag kan het gevolg zijn van een stoornis (bijvoorbeeld ADHD) of een ongunstige opvoedingssituatie (omdat ouders bijvoorbeeld gescheiden zijn). Competentiegericht begeleiden wil duidelijk maken dat op latere leeftijd ook nog steeds vaardigheden geleerd kunnen worden.

Ieder mens doorloopt de volgende levensfasen:

- Babytijd
- Peutertijd
- Kleutertijd
- Schoolleeftijd
- Pubertijd en adolescentie
- Jong volwassenheid
- Volwassenheid
- Ouderdom

---

¹⁰ http://www.loesje.nl/files/posters/big-NL8912_12.jpg

¹¹ http://www.leukespreuk.nl/spreuken_inspirerend.htm

4.3 Balans tussen taken en vaardigheden

Zoals hierboven is beschreven, kan iemand competent functioneren wanneer de taken en vaardigheden in evenwicht zijn. Wanneer de balans is verstoord, kan dit het gevolg zijn van belemmerende factoren in de cliënt of in de omgeving van de cliënt. Daarnaast zijn beschermende factoren in de cliënt of in de omgeving van de cliënt van invloed op de balans.

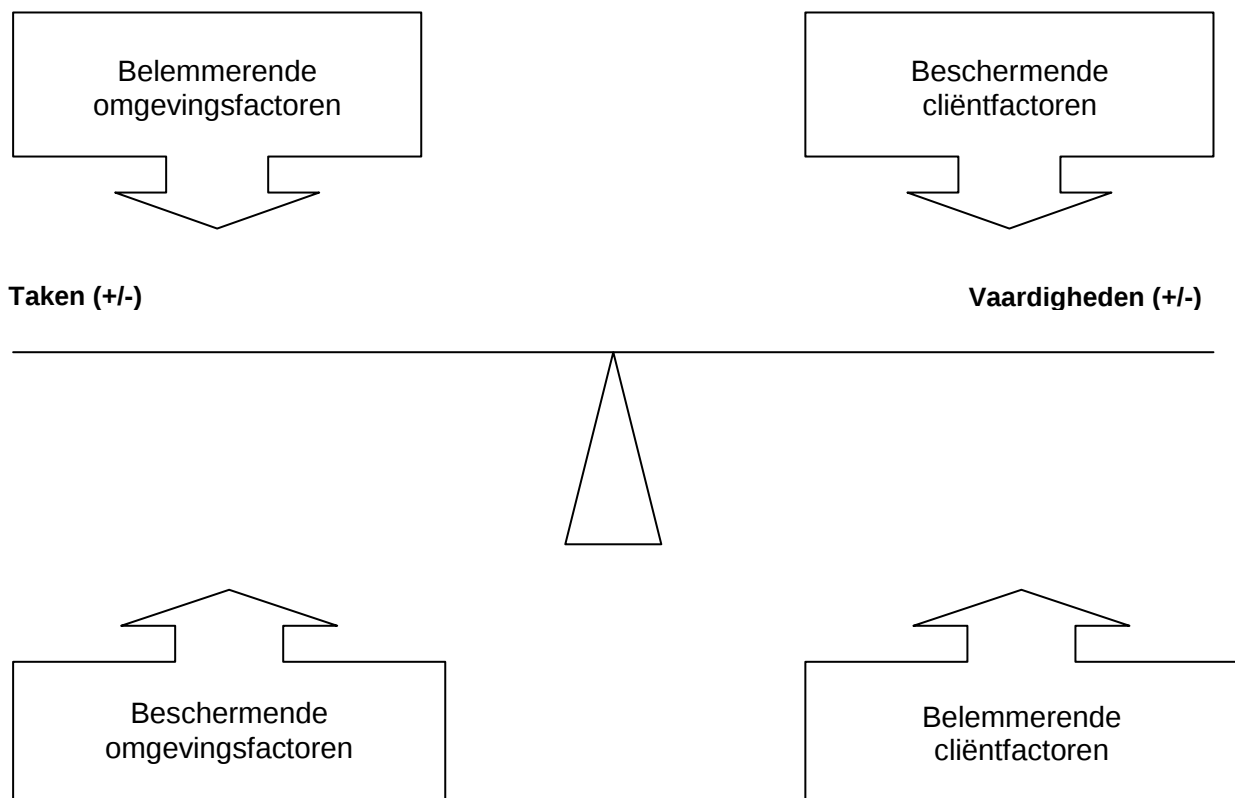
Belemmerende factoren in de cliënt kunnen het aanleren en toepassen van vaardigheden vertragen. Dit kan bijvoorbeeld komen door lichamelijke of cognitieve beperkingen of psychiatrische problematiek.

Belemmerende factoren in de omgeving van de cliënt maken het moeilijker om te werken aan de taak. Er kan hier in een onderscheid gemaakt worden in het gedrag van personen en de fysieke omgeving die de belemmering opleveren.

Beschermende factoren in de cliënt kunnen de belemmerende factoren compenseren. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met karaktereigenschappen die een positieve bijdrage leveren bij het aanleren van nieuwe vaardigheden.

Beschermende factoren in de omgeving werken als ondersteuning bij het vervullen van taken. Ook hierbij kan weer een onderscheid gemaakt worden in het gedrag van personen en de fysieke omgeving die een positieve invloed hebben.

In onderstaand figuur wordt dit schematisch weergegeven¹²:

¹² De Lange e.a. (2010, herziene versie) *In balans – werken aan competentievergroting bij volwassenen met een lichamelijke beperking en/of (niet-aangeboren)hersenletsel*. Duivendrecht: PI Research

Binnen het dagelijks leven wordt er een onderscheid gemaakt in acht levensgebieden. Deze gebieden bestaan uit verschillende taken waar iemand verschillende vaardigheden voor nodig heeft. Wanneer iemand de vaardigheden bezit, kan de taak op een goede manier worden vervuld. In de vaardigheden wordt een onderscheid gemaakt in een sociaal, praktisch, cognitief en emotioneel aspect.

De acht levensgebieden zijn:

- Gezinsrelaties en familieverbanden
- Vriendschappen en sociale contacten
- Vrije tijd
- Werk/dagbesteding
- Woon- en leefsituatie
- Intimiteit en seksualiteit
- Gezondheid en uiterlijk
- Vormgeven aan levensbeschouwing

De vaardigheden die iemand nodig heeft, hangen af van de levensfase waar hij zich in bevindt. In elke levensfase leren mensen vaardigheden om goed te kunnen functioneren. Wanneer dit niet of onvoldoende gebeurt, kunnen deze op latere leeftijd gemist worden en dan pas geleerd worden.

4.4 Werken met faseringen

Binnen het sociaal competentiemodel gebruikt men faseringen. Binnen de faseringen wordt beschreven hoe de begeleiding ten opzichte van de cliënt verloopt. Wanneer een cliënt bijvoorbeeld nieuw is binnen een woonlocatie zal er eerst aandacht worden geschonken aan het kennismaken met de andere bewoners en het wennen aan de nieuwe woonomgeving.

Fasering binnen een woonlocatie:

1. Oriëntatie:
Deze periode gaat vooraf aan het moment dat de cliënt komt wonen op de woonlocatie. De cliënt wordt uitgenodigd om de locatie te bezoeken en krijgt informatie over de wijze van begeleiden. Vanaf het moment dat de cliënt binnen de woonlocatie woont, gaat hij over naar fase twee.
2. Kennismaking:
De cliënt maakt kennis met de begeleiders en de andere cliënten die wonen binnen de woonlocatie. Aan de hand van de acht levensgebieden beschrijft men de belemmerende en beschermende factoren van de cliënt. Daarnaast staan de leerdoelen van de cliënt centraal. Deze worden beschreven in het ondersteuningsplan. De cliënt gaat over naar fase drie wanneer het ondersteuningsplan is ondertekend.
3. Training – begeleiding:
In deze fase staat het leren van nieuwe vaardigheden centraal. De te leren vaardigheden worden in werkpunten beschreven. Aan de hand van een planning gaat de cliënt hiermee oefenen. Regelmatig heeft de cliënt een begeleidingsgesprek waarin de werkpunten worden geëvalueerd en zo nodig worden bijgesteld. De cliënt blijft in deze fase totdat zicht is op een nieuwe plek.
4. Toekomst – ontplooiing:
In deze fase gaat men verder met het leren van nieuwe vaardigheden en kijkt men tegelijkertijd naar de toekomst. Zit de cliënt op de juiste plaats? Wat heeft een cliënt nodig wanneer hij op een andere plek komt te wonen?
5. Afronding:
De cliënt zal zoveel mogelijk zelfstandig functioneren en heeft zicht op een andere plek om te gaan wonen.

Fasering binnen een activiteitencentrum:

1. Oriëntatie
Deze periode gaat vooraf aan het moment dat de cliënt het AC gaan bezoeken. In deze periode wordt vastgesteld hoeveel dagdelen de cliënt naar het AC mag en wat voor programma de cliënt gaat volgen.
2. Kennismaking
De cliënt maakt kennis met de begeleiders en de andere deelnemers die het AC bezoeken. In deze fase wordt een voorlopig ondersteuningsplan opgesteld. Nadat deze in het team en met de cliënt is besproken, vormt dit het uitgangspunt voor de begeleiding van de cliënt.
3. Stabilisatie
In deze fase krijgt de cliënt de gelegenheid om zich te oriënteren op de mogelijkheden van het AC. Enerzijds werkt de cliënt aan stabilisatie en anderzijds aan het ontdekken van mogelijkheden en blijvende beperkingen. Elke drie maanden wordt het ondersteuningsplan geëvalueerd.
4. Ontplooiing
De aandacht gaat zich verplaatsen van stabilisatie naar het werken aan individuele doelen in de vierde fase. Elke drie maanden worden de doelen geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.
5. Begeleid werken
Zo nodig kan de cliënt in deze fase begeleid te werken. Dit is vaak vrijwilligerswerk binnen een reguliere instelling of regulier bedrijf.

Fasering binnen ambulante begeleiding:

1. Kennismaking
De cliënt en zijn ambulante begeleider maken kennis met elkaar. Het ontdekken van de doelen en wensen van de cliënt staat centraal. Daarnaast maken cliënt en begeleider afspraken met elkaar over de wijze van begeleiding
2. Praktische ondersteuning
De eerste vragen hebben vaak te maken met wonen en leven. Hierbij kan men denken aan ondersteuning bij de administratie en financiën. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de gevolgen van het hersenletsel en wat voor blijvende beperkingen dit oplevert.
3. Ondersteunende begeleiding op ontwikkeling
De vragen van de cliënt verplaatsen zich naar de acht levensgebieden. De begeleider houdt zich bezig met de sterke kanten van de cliënt en hoe zijn vaardigheden kan uitbreiden. Dit betekent vaak ook dat de omgeving van de cliënt wordt betrokken in het leerproces. De cliënt komt in deze fase ook zijn grenzen en beperkingen te weten. Hier besteedt de begeleider aandacht aan door middel van psycho-educatie.
4. Ondersteunende begeleiding gericht op handhaving
In deze fase wordt aandacht besteed aan taken waar de cliënt blijvend bij ondersteund wordt door de begeleiding. Fase drie en vier kunnen elkaar ook afwisselen.
5. Afbouwfase
De cliënt heeft voldoende vaardigheden ontwikkeld om steeds zelfstandiger vorm te geven aan de acht levensgebieden. Het contact met zijn begeleider wordt langzaam aan afgebouwd. De begeleiding houdt zich in de afbouwfase bezig met de cliënt leren hoe hij zijn netwerk kan inschakelen bij problemen.

4.5 Interventies

Wanneer een cliënt aan zijn opgestelde doelen gaat werken, heeft de begeleider een aantal interventies tot zijn beschikking om hem daarbij te ondersteunen:

- Het verminderen van de invloed van belemmerende cliëntfactoren
Dit kan worden bereikt door bijvoorbeeld voorlichtingen te volgen om meer bewust te worden van de gevolgen. Daarnaast kunnen andere hulpmiddelen belemmeringen opheffen, bijvoorbeeld door aangepast bestek of het hebben van een weekplanner.
- Het versterken van de invloed van beschermende cliëntfactoren
Het geven van aandacht aan interesses of bepaalde talenten van de cliënt kunnen een positieve uitwerking hebben. Bijvoorbeeld wanneer iemand een groot fan is van sport hem daar regelmatig naar te vragen
- Het versterken van de invloed van beschermende omgevingsfactoren
In sociale contacten ontvangt men verschillende manieren van ondersteuning: op sociaal – emotioneel – praktisch en cognitief gebied. Door het sociale netwerk om de cliënt te versterken, kan dit tot gevolg hebben dat de cliënt minder afhankelijk wordt van professionele hulp.
- Het verminderen van de invloed van belemmerende omgevingsfactoren
Door de omgeving in te lichten over de gevolgen van het letsel kan positieve gevolgen hebben voor de cliënt. Door de bewustwording van de gevolgen, kan men beter aansluiten bij de cliënt. Hiermee kan worden voorkomen dat de cliënt overvraagd of onderschat wordt. Het uiteindelijke doel is om de cliënt in balans te brengen met zijn omgeving.
- Verlichting van taken
De beperking kan ervoor zorgen dat iemand een taak (tijdelijk) niet kan uitvoeren. De begeleider neemt deze taak over. Vaak wordt bijvoorbeeld het contact met instanties overgenomen of het (samen) doen van de administratie.
- Training van vaardigheden
Het trainen van vaardigheden is met het oog op de toekomst effectiever dan taakverlichting wanneer men kijkt naar competentiegericht begeleiden. Door vaardigheden te trainen kan de cliënt zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk blijven functioneren.

De interventies worden door de begeleiders gebruikt om invloed uit te oefenen op de omstandigheden waarin de cliënt oefent met nieuwe vaardigheden.

4.6 Conclusie

Het competentiemodel legt de nadruk op wat een cliënt kan ontwikkelen en leren. Door de fasering te hanteren wordt stap voor stap meer toegewerkt naar het ontwikkelen van vaardigheden en het werken aan leerdoelen/werkpunten. De acht levensgebieden geven de belangrijkste zaken weer die spelen in het leven van de cliënt. Door bij de acht levensgebieden de belemmerende en beschermende factoren te beschrijven, komt men te weten wat een cliënt zelf kan en waar hij graag in ondersteund wil worden.

Daarnaast zijn de gebruikte fasering en in te zetten interventies een hulpmiddel om de zelfstandigheid van de cliënt te vergroten. Iemand weet vaak zelf wel wat hij niet meer kan. Ontdekken wat wél allemaal mogelijk is, wordt vaak vergeten of overgeslagen. Door deze methodiek kan iemand een groter gevoel van eigenwaarde ontwikkelen en leren om zo zelfstandig mogelijk te functioneren.

5 Een pad ontstaat door er op te lopen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk volgt een antwoord op de volgende deelvraag: hoe ervaren cliënten het competentiegericht begeleiden door medewerkers? Om een antwoord te kunnen geven op deze deelvraag zijn er interviews gehouden met deelnemers van ActiviteitenCentrum (AC) het Rode Klif in Lelystad.

In dit hoofdstuk volgt eerst een beschrijving van Activiteitencentrum het Rode Klif. Daarna worden de resultaten beschreven en wordt toegelicht op welke wijze de deelnemers zijn geïnterviewd. Als laatste volgt de conclusie over de deelvraag: hoe ervaren cliënten het competentiegericht begeleiden door medewerkers?

5.2 Activiteitencentrum het Rode Klif

Activiteitencentrum het Rode Klif is gevestigd in Lelystad en bestaat sinds 1992. Bij het AC kunnen cliënten maximaal zeven dagdelen in de week komen voor dagbesteding of arbeidsmatige activiteiten. De activiteit in de ochtend is van 10.00 tot 12.00. Daarna kunnen de deelnemers gezamenlijk lunchen en is er mogelijkheid om te rusten. De middag duurt van 13.45 tot 15.45. Tijdens de activiteit is er altijd een pauzemoment.

Activiteiten die de deelnemers kunnen doen zijn onder andere:

- Hout
- Boekbinden
- Creatief
- Keramiek
- Mozaïek
- Koken
- Zwemmen
- Sportactiviteiten
- Computer
- Tuinieren

Bij arbeidsmatige activiteiten zijn de deelnemers bijvoorbeeld bezig met het maken van producten die in de winkel verkocht worden. Ook is het mogelijk om begeleid te werken. Dit is vaak vrijwilligerswerk binnen een reguliere instelling of regulier bedrijf.

5.3 Validiteit en betrouwbaarheid

Om een antwoord te kunnen geven op deze deelvraag, is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek¹³.

Deelnemers van AC het Rode Klif zijn geïnterviewd aan de hand van een vooraf opgestelde semi-gestructureerde vragenlijst. De vragenlijst bevatte zes gesloten vragen en twee open vragen. De vragen hebben te maken met de wijze waarop de cliënten binnen AC het Rode Klif begeleid worden. De vragen zijn gekozen vanuit de fasering die binnen een activiteitencentrum wordt gebruikt.

Aan de hand van de antwoorden volgt de conclusie over hoe de deelnemers het competentiegericht begeleiden door medewerkers ervaren.

---

¹³ Baarda (2010, 2^e druk) *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.

De vragenlijst is opgenomen in bijlage 2. Bijlage 3 bevat een codeerschema om de antwoorden van de geïnterviewde deelnemers weer te geven¹⁴.

De betrouwbaarheid van het onderzoek is als volgt te typeren:

Binnen de ideale situatie zou de berekening met betrekking tot nauwkeurigheid en betrouwbaarheid er als volgt hebben uitgezien:

Steekproefmarge	5%
Betrouwbaarheidspercentage	95%
Omvang populatie	95
Steekproefgrootte	77

De tijd om de interviews te houden met de deelnemers was hiervoor te kort. In totaal zijn vijftientig deelnemers geïnterviewd. Van zes deelnemers was de geluidskwaliteit van de voice-recorder te slecht bij het luisteren om deze te coderen in het codeerschema.

Aan de hand van de uitkomsten van de interviews komt de volgende berekening tot stand¹⁵:

Steekproefmarge	15%	15%
Betrouwbaarheidspercentage	90%	85%
Omvang populatie	95	95
Steekproefgrootte	24	19

De interne validiteit omschrijft de kwaliteit van het onderzoek. Hier wordt een volgende verdeling binnen gemaakt:

- statische validiteit: is het verband tussen twee variabelen wel juist gezien?
- causale interpretatie validiteit: mogen de gevonden verbanden causaal geïnterpreteerd worden?

Ook wordt interne validiteit wel omschreven als methodologische validiteit. Het ontwerp van het onderzoek staat hierin centraal: hoe is de steekproef tot stand gekomen, welke meetinstrumenten zijn gebruikt en welke procedures zijn toegepast om de gegevens te verwerken?

De externe validiteit heeft betrekking op het volgende: in hoeverre zijn de getrokken conclusies van toepassing op andere groepen cliënten binnen stichting InteraktContour?

De interne validiteit binnen dit onderzoek is laag te noemen. Dit heeft een aantal oorzaken:

- De variabelen werden gemeten en niet gemanipuleerd. De deelnemers zijn geïnterviewd en niet getest op methoden die gebruikt worden binnen competentiegericht begeleiden. Dit had eventueel meer informatie op kunnen leveren met betrekking tot de geformuleerde hoofd- en deelvragen
- De steekproefgrootte is te klein om tot een betrouwbaar resultaat te komen. Het betrouwbaarheidspercentage is 85%, dat wil zeggen dat de onderzoeksresultaten in zeventien van de twintig gevallen gelijk zal zijn.

De externe validiteit is moeilijk te omschrijven. AC het Rode Klif is al langere tijd aan het werk met de methodiek competentiegericht begeleiden. Hoe de deelnemers de begeleiding jaren geleden hebben ervaren, is nooit onderzocht.

¹⁴ Baarda (2007, 4^e druk) *Basisboek methoden en technieken*. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.

¹⁵ <http://www.allesovermarktonderzoek.nl/Extra/Steekproef.aspx>

De medewerkers van de eerste pilotgroep hebben voldoende kennis en vaardigheden met betrekking tot competentiegericht begeleiden. De medewerkers kregen een vijfdaagse centrale training van twee gedragswetenschappers die deze pilot hadden ontwikkeld. Na deze training werd een coachingstraject opgestart om medewerkers te ondersteunen bij het toepassen van de werkwijze. Doordat de medewerkers al langere tijd met de methodiek competentiegericht begeleiden werken, hebben zij zich de kennis en vaardigheden meer eigen gemaakt. Ook het coachingstraject kan hier een positieve bijdrage aan hebben geleverd. De resultaten binnen de eerste pilotgroep zouden daarom overeen kunnen komen.

Om stichting breed op dit moment een uitspraak te doen is lastig omdat men op dit moment bezig is met de invoering van competentiegericht begeleiden. Het competentiegericht begeleiden is in een aantal modules opgesplitst die de medewerkers getraind krijgen. In 2010 wordt de helft aangeboden en in 2011 de overige modules. Wanneer de invoering van competentiegericht begeleiden gereed is, zou hier nieuw onderzoek naar moeten komen.

5.4 De resultaten

In totaal zijn vijftientwintig deelnemers geïnterviewd. Van zes deelnemers was de geluidskwaliteit van de voice-recorder te slecht bij het luisteren om deze te coderen in het codeerschema.

Per vraag wordend de meest voorkomende antwoorden weergegeven.

Vraag 1: Heb je wel eens van de term competentiegericht begeleiden gehoord?

De deelnemers van het AC antwoordden ontkennend op deze vraag. De begeleidingsstijl 'competentiegericht begeleiden' is niet als zodanig niet bij de deelnemers bekend. Wel komt naar voren in de volgende vragen en antwoorden dat zij onderdelen van het competentiegericht begeleiden herkennen. Hieronder wordt daar verder op ingegaan.

Vraag 2: Ik krijg hulp van de begeleiding om een activiteit te kiezen die bij mij past

'De begeleiding heeft mij mee een keer mee laten draaien bij de activiteit en toen kon ik kiezen of het bij mij paste'

'De begeleiding helpt bij het maken van een keuze. Door mee te draaien met een activiteit weet ik wat leuk vind en wat niet'

'Ik ben blij dat ik hier ondersteuning krijg bij dingen die ik leuk vind om te doen. Mozaïek thuis doen is nogal ingewikkeld in verband met alle materialen. Hier op het AC kan ik aan kleine projecten werken die in huis komen te staan. Ik ben nu bijvoorbeeld bezig met het blad van een tafel'

'Toen ik was aangemeld bij het AC ben ik een keer met mijn begeleider gaan kijken. We hebben toen mijn interesses besproken en gekeken wat nog mogelijk was na mijn letsel'

'Als een begeleider verhinderd is en ik dus naar een andere activiteit moet gaan, bespreken ze met mij waar een plek vrij is. Ik ben blij dat ik zelf mag kiezen waar ik dan heen wil'

'Ik had nooit verwacht dat ik mozaïek leuk zou vinden om te doen. Doordat ik een keer mee mocht doen, ben ik van mening veranderd'

'Ze houden hier rekening met wat ik nog kan. Anders word ik geholpen bij de activiteit. Zo krijg ik toch de gelegenheid om nieuwe activiteiten uit te proberen, zoals bij de conditiegroep'

Vijf van de deelnemers gaven in het gesprek aan dat zij een rondleiding hadden gekregen voordat ze op het AC kwamen. Hier konden ze zien wat de activiteiten precies inhielden en hoe er gewerkt wordt binnen het AC. Dit hebben zij als prettig ervaren. Zo konden zij zich een beeld vormen van wat zij zelf wilden doen en in een later gesprek is dat besproken.

Alle deelnemers gaven in het gesprek aan dat de activiteit in overleg met de begeleiding wordt gekozen. Een van de geïnterviewde deelnemers vertelde dat hij zijn activiteiten had gekozen op zijn woonlocatie. Daarna was in een gesprek op het AC overlegd of dat ook mogelijk was.

Ook werd door de deelnemers benoemd dat het mogelijk was om eerst bij een activiteit mee te draaien. Door het meedraaien bij de activiteit konden de deelnemers beter beslissen of ze dit ook wilden gaan doen.

Wanneer de theorie naast deze antwoorden wordt gelegd, wordt duidelijk dat het AC de fasering volgt zoals deze in de theorie beschreven staat. Vanaf het moment dat de deelnemer is aangemeld bij het AC worden de volgende stappen gevolgd:

- De deelnemers krijgen een rondleiding door het AC
- De eerste tijd staat in het teken van kennismaken met het AC, mogelijkheden van activiteiten en het ontdekken van eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. De activiteiten die gedaan worden, worden op een individueel niveau aangepast.

Vraag 3: Op het AC kan ik meedoen aan activiteiten op mijn eigen tempo

'Het moeten staat niet meer voorop. Het is nu ook heel gezellig met de andere deelnemers en ik heb plezier in de activiteiten die ik doe'

'Met precisiewerk ben ik altijd sneller vermoeid. Het is geen probleem als ik dan even rustig blijf zitten om weer energie te krijgen'

'Begeleiders zijn niet bezig met hoeveel ik doe, maar kijken naar wat ik doe. Dat vind ik erg fijn en ook zelf erg belangrijk'

'Bij de activiteiten is ook altijd gelegenheid om even gezellig een praatje te maken met de andere deelnemers of de begeleiding'

'De ene dag heb ik meer energie om iets te doen dan de andere dag. Dat geeft helemaal niets. Ik ben dan al blij dat ik naar het AC ga'

Van de negentien geïnterviewde deelnemers geven er twee aan dat zij door het letsel concentratieproblemen hebben overgehouden. Voor hen werkt dit in sommige activiteiten als een belemmering. Een van hen vertelt hierbij ook dat er tijdens de activiteit ook de mogelijkheid bestaat om even rustiger aan te doen. Allebei benadrukken zij dat zij altijd de begeleiding kunnen vragen om te helpen als ze er niet uit komen.

Uit de antwoorden van de deelnemers kan worden opgemaakt dat de begeleiding binnen het AC gebruik maakt van de volgende interventies¹⁶:

- Het verminderen van de invloed van belemmerende cliëntfactoren
Dit kan worden bereikt door bijvoorbeeld voorlichtingen te volgen om meer bewust te worden van de gevolgen. Daarnaast kunnen andere hulpmiddelen belemmeringen opheffen, bijvoorbeeld door aangepast bestek of het hebben van een weekplanner.

---

¹⁶ De Lange e.a. (2010, herziene versie) *In balans – werken aan competentievergroting bij volwassenen met een lichamelijke beperking en/of (niet-aangeboren)hersenletsel*. Duivendrecht: PI Research

- Het versterken van de invloed van beschermende cliëntfactoren
Het geven van aandacht aan interesses of bepaalde talenten van de cliënt kunnen een positieve uitwerking hebben. Bijvoorbeeld wanneer iemand een groot fan is van sport hem daar regelmatig naar te vragen
- Training van vaardigheden
Het trainen van vaardigheden is met het oog op de toekomst effectiever dan taakverlichting wanneer men kijkt naar competentiegericht begeleiden. Door vaardigheden te trainen kan de cliënt zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk blijven functioneren.

Door deze interventies toe te passen krijgen de deelnemers de mogelijkheid om binnen het AC zo zelfstandig mogelijk te functioneren.

Vraag 4: Ik heb afspraken gemaakt met mijn begeleider over hoe ik begeleid wil worden tijdens activiteiten

'Ik heb met de begeleiding afgesproken dat ik niet betutteld wil worden. Ik ben een volwassene en zo wil ik ook behandeld worden'

'De begeleiding weet dat ik eigenwijs ben en dat ik alles graag eerst zelf wil uitproberen. Als ik hulp nodig heb, vraag ik er om'

'Wij moeten zelf aangeven hoe we behandeld willen worden, dat kan een ander niet voor jou gaan bepalen'

'Ze staan altijd voor je klaar als je een vraag hebt of wanneer je niet verder kunt binnen de activiteit'

Uit de antwoorden van de deelnemers komt naar voren dat er afspraken gemaakt zijn over de begeleiding binnen de activiteit. De deelnemers geven aan dat de begeleiding op een respectvolle wijze omgaat met hen. Ze ervaren de gemaakte afspraken over hulp binnen de activiteiten als waardevol.

Vanuit de theorie is er een methode vanuit het competentiegericht begeleiden die kan worden toegepast met betrekking tot begeleidingsafspraken. Deze methode heet de 'Gebruiksaanwijzing'. Binnen de gebruiksaanwijzing staan afspraken over hoe de deelnemer wil dat de begeleiding met hem omgaat. Op het AC kan dit betrekking hebben op hoe de deelnemer bijvoorbeeld begeleid wil worden wanneer hij iets is vergeten of binnen een activiteit niets aan het doen is. Het wordt niet duidelijk uit de antwoorden van de deelnemers of zij naar de gebruiksaanwijzing verwijzen.

Vraag 5: Ik heb met mijn begeleider mijn begeleidingsplan op het AC besproken

'Ik heb straks een gesprek met mijn begeleider van het AC en met mijn begeleider van de woonlocatie. Het precieze waarom weet ik niet'

'Ik heb bij mijn begeleider kunnen aangeven dat ik graag een andere activiteit wilde doen. Samen met mijn begeleider zijn we toen gaan kijken wat beter bij mij paste'

'Regelmatig bespreken we hoe het gaat binnen de activiteit en waar ik graag bij geholpen wil worden'

Binnen de fasering wordt beschreven dat in de tweede fase (de kennismakingfase) de persoonlijk begeleider een start maakt met het schrijven van een ondersteuningsplan. Hierin wordt beschreven wat de deelnemer zelfstandig kan, waar de begeleiding bij moet ondersteunen en welke activiteiten hij wil gaan volgen. Drie maanden na de kennismakingfase volgt een eerste evaluatie en wordt het voorlopige ondersteuningsplan besproken met de deelnemer. In de stabilisatiefase en ontwikkelingsfase, de derde en vierde fase, volgt elke drie maanden een evaluatie over de voortgang.

De deelnemers benoemen dat ze regelmatig contact hebben met hun persoonlijk begeleider. Tijdens deze contactmomenten kunnen ze aangeven hoe het gaat binnen de activiteit en wat ze misschien voor de toekomst zouden willen. Er komt niet duidelijk naar voren dat deze contactmomenten in het kader zijn van hun begeleidingsplan. Voor de deelnemers zijn het meer korte gesprekjes.

Vraag 6: Hoe vaak heb je contact met je persoonlijk begeleider?

‘Met mijn begeleider spreek ik momenten af dat ik een gesprekje wil hebben’

‘Ook buiten de activiteiten spreek ik mijn persoonlijk begeleider regelmatig. Bijvoorbeeld tijdens de gezamenlijke lunch. Als zij niet beschikbaar is, is er altijd wel iemand van de begeleiding beschikbaar om te praten’

De deelnemers hebben allemaal regelmatig een gesprek met hun begeleider op het AC om zaken te bespreken. De frequentie van de gesprekken verschilt per persoon. Wat de deelnemers ook allemaal antwoordden, was dat er altijd wel een begeleider beschikbaar om mee te praten als ze ergens mee zaten.

Net zoals bij vraag vijf komt niet naar voren dat de gesprekken betrekking hebben op het ondersteuningsplan. De deelnemers benoemen dat ze regelmatig contact hebben met hun persoonlijk begeleider. Tijdens deze contactmomenten kunnen ze aangeven hoe het gaat binnen de activiteit en wat ze misschien voor de toekomst zouden willen. Er komt niet duidelijk naar voren dat deze contactmomenten in het kader zijn van hun begeleidingsplan.

5.5 Conclusie

Wanneer gekeken wordt naar de beschreven fasering in de theorie, hanteert AC het Rode Klif de volgende fasering:

1. Oriëntatie
De cliënt krijgt een rondleiding door het AC en maakt kennis met de activiteiten en de werkwijze. Aan de hand hiervan wordt bepaald of het AC passend is. Wanneer iemand zich aanmeldt bij het AC wordt ook besproken voor hoeveel dagdelen de cliënt naar het AC zal gaan.
2. Kennismaking
De cliënt gaat meedoen aan activiteiten die hij heeft uitgekozen met de begeleiding. Wanneer de cliënt het moeilijk om te beslissen welke activiteiten hij wil gaan, wordt hem de mogelijkheid aangeboden om een keertje mee te draaien.
3. Stabilisatie
De cliënt komt door het doen van activiteiten ook zijn eigen grenzen te weten. In overleg met de begeleiding worden zijn leerpunten en begeleidingswijze daar op aangepast.
4. Ontplooiing
De cliënt gaat zich oriënteren op welke doelen hij wil gaan behalen binnen een activiteit. Het leren van nieuwe vaardigheden staat centraal. Er worden afspraken gemaakt over het tijdsplan en de manier van begeleiden door de begeleider.
5. Begeleid werken
Cliënten die dat willen en kunnen worden ondersteund bij begeleid werken. Zo kunnen zij vrijwilligerswerk gaan doen binnen een instelling of bedrijf. Alles wordt afgestemd op de mogelijkheden van de cliënt. Het begeleid werken vindt plaats buiten het AC, begeleiding gebeurt door een jobcoach.

Het activiteitscentrum laat zien dat zij de aangeboden hulpmiddelen van competentiegericht begeleiden op een adequate wijze inzet.

Het AC volgt de fasering zoals deze in de theorie beschreven staat. Vanaf het moment dat de deelnemer is aangemeld bij het AC worden bovenstaande stappen gevolgd. De deelnemers krijgen een rondleiding door het AC en de eerste tijd staat in het teken van kennismaken met het AC, kennismaken met de activiteiten en het ontdekken van eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. Door de fasering te hanteren wordt rekening gehouden met het leersnel van de deelnemers van het AC. Hierdoor kunnen zij zich richten op het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden en het meedoen aan activiteiten.

De cliënten zijn het erover eens: zij hebben plezier op het AC en ervaren de begeleiding als zeer prettig.

6 Ik zie geen problemen, ik zie uitdagingen!

6.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is gekeken naar hoe de cliënten het competentiegericht begeleiden ervaren door de medewerkers.

Dit hoofdstuk gaat hierop verder. De begeleiders van het AC hebben de methodiek getraind gekregen. Wat zien de deelnemers als positieve kanten aan competentiegericht begeleiden en wat kan de begeleiding verbeteren?

Dezelfde deelnemers zijn hiervoor geïnterviewd bij ActiviteitenCentrum (AC) het Rode Klif.

6.2 Validiteit en betrouwbaarheid

Om een antwoord te kunnen geven op deze deelvraag, is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek¹⁷.

Bij deze deelvraag zijn de deelnemers van AC het Rode Klif opnieuw geïnterviewd aan de hand van een vooraf opgestelde semi-gestructureerde vragenlijst. De vragenlijst bevatte twee open vragen. Aan de hand van de antwoorden die de deelnemers geven, komt een antwoord op de vraag: wat kan er binnen competentiegericht verbeterd worden?

De vragenlijst is opgenomen in bijlage 1. Bijlage 2 bevat het codeerschema om de antwoorden van de geïnterviewde deelnemers weer te geven.

De interne validiteit omschrijft de kwaliteit van het onderzoek. Hier wordt een volgende verdeling binnen gemaakt:

- statische validiteit: is het verband tussen twee variabelen wel juist gezien?
- causale interpretatie validiteit: mogen de gevonden verbanden causaal geïnterpreteerd worden?

Ook wordt interne validiteit wel omschreven als methodologische validiteit. Het ontwerp van het onderzoek staat hierin centraal: hoe is de steekproef tot stand gekomen, welke meetinstrumenten zijn gebruikt en welke procedures zijn toegepast om de gegevens te verwerken?

De externe validiteit heeft betrekking op het volgende: in hoeverre zijn de getrokken conclusies van toepassing op andere groepen cliënten binnen stichting InteraktContour?

De interne validiteit binnen dit onderzoek is laag te noemen. Dit heeft een aantal oorzaken:

- De variabelen werden gemeten en niet gemanipuleerd. De deelnemers zijn geïnterviewd en niet getest op methoden die gebruikt worden binnen competentiegericht begeleiden. Dit had eventueel meer informatie op kunnen leveren met betrekking tot de geformuleerde hoofd- en deelvragen
- De steekproefgrootte is te klein om tot een betrouwbaar resultaat te komen. Het betrouwbaarheidspercentage is 85%, dat wil zeggen dat de onderzoeksresultaten in zeventien van de twintig gevallen gelijk zal zijn.

De externe validiteit is moeilijk te omschrijven. AC het Rode Klif is al langere tijd aan het werk met de methodiek competentiegericht begeleiden. Hoe de deelnemers de begeleiding jaren geleden hebben ervaren, is nooit onderzocht.

---

¹⁷ Baarda (2010, 2^e druk) *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.

De medewerkers van de eerste pilotgroep hebben voldoende kennis en vaardigheden met betrekking tot competentiegericht begeleiden. De medewerkers kregen een vijfdaagse centrale training van twee gedragswetenschappers die deze pilot hadden ontwikkeld. Na deze training werd een coachingstraject opgestart om medewerkers te ondersteunen bij het toepassen van de werkwijze. Doordat de medewerkers al langere tijd met de methodiek competentiegericht begeleiden werken, hebben zij zich de kennis en vaardigheden meer eigen gemaakt. Ook het coachingstraject kan hier een positieve bijdrage aan hebben geleverd. De resultaten binnen de eerste pilotgroep zouden daarom overeen kunnen komen.

Om stichting breed op dit moment een uitspraak te doen is lastig omdat men op dit moment bezig is met de invoering van competentiegericht begeleiden. Het competentiegericht begeleiden is in een aantal modules opgesplitst die de medewerkers getraind krijgen. In 2010 wordt de helft aangeboden en in 2011 de overige modules. Wanneer de invoering van competentiegericht begeleiden gereed is, zou hier nieuw onderzoek naar moeten komen.

6.3 De resultaten

In totaal zijn vijftientwintig deelnemers geïnterviewd. Van zes deelnemers was de geluidskwaliteit van de voice-recorder te slecht bij het luisteren om deze te coderen in het codeerschema.

Vraag 1: Wat vind je goed aan de begeleiding?

Uit de interviews komen de volgende punten die de deelnemers goed vinden aan de begeleiding:

1	J H	Ze staan altijd voor je klaar, helpen waar ze kunnen en nemen de tijd voor je wanneer je een vraag hebt
2	K D	Krijg complimenten over mijn functioneren. De begeleiding luistert naar wat ik van de activiteit vind. Als ik iets niet leuk vind om te doen, helpen ze me om eventueel te ruilen van activiteit
3	E B	De activiteiten zijn erg gezellig en leuk om te doen. Ze ondersteunen waar ik dat nodig heb
4	J B	De activiteiten zijn erg gezellig en leuk om te doen. Met de andere deelnemers en de aanwezige begeleiding
5	A K	Ze laten me doen wat ik kan en ondersteunen waar ik dat nodig heb
6	T K	Ze zijn altijd in de buurt om te helpen wanneer ik dat nodig heb Ik heb afgesproken met de begeleiding hoe ik benaderd wil worden. Hier houden ze zich ook aan. Ik krijg ook feedback waar ik weer verder door kan. Ze laten het ook aan de deelnemers om met eigen initiatieven te komen.
7	P K	
8	F N	De activiteiten zijn allemaal verschillend en bij elke activiteit word ik gestimuleerd om mee te doen
9	M M	De begeleiding stimuleert en motiveert mij tijdens activiteiten. Zo leer ik elke keer weer nieuwe dingen bij
10	J M	Ze laten me doen wat ik kan en ondersteunen waar ik dat nodig heb
11	D R	Ze sluiten aan bij mijn eigen interesses
12	J S	Ze sluiten aan bij mijn eigen interesses
13	T W	Ze ondersteunen waar ze kunnen en maken de activiteit ook altijd erg gezellig, er is altijd wel iets te lachen
14	H R	Deskundig, ze zijn geduldig en maken het ook erg gezellig tijdens de activiteiten
15	G W	Ze geven mij de mogelijkheid om dingen te doen die bij mij passen en waar ik ook goed in ben

16	V W	Activiteiten worden op mijn niveau aangepast zodat ik ook mee kan doen
17	G O	Ze sluiten aan bij mijn eigen interesses
18	H A	Ze zijn altijd bereid om te ondersteunen als ik dat nodig heb
19	M S	Ik krijg de mogelijkheid om activiteiten te kiezen die ik leuk vind om te doen

Als positieve punten komen naar voren:

- Begeleiding tijdens de activiteiten sluit aan bij interesses van de deelnemers
- De begeleiding maakt tijd voor de deelnemer wanneer hij hulp nodig heeft
- De begeleiding heeft afspraken gemaakt de deelnemer over hoe hij begeleid wil worden
- De begeleiding zorgt voor een gezellige en ontspannen sfeer tijdens de activiteiten
- De begeleiding zorgt ervoor dat deelnemers op hun eigen niveau mee kunnen doen aan de activiteiten
- De begeleiding is deskundig op het gebied van (niet-aangeboren) hersenletsel.
Deelnemers voelen zich daardoor begrepen wanneer het aankomt op hun blijvende beperkingen ten gevolge van het letsel dat zij hebben opgelopen

Wanneer gekeken wordt naar de kennis en vaardigheden van de begeleiders met betrekking tot competentiegericht begeleiden geven de deelnemers het aan in hun antwoorden:

- Het AC volgt de fasering zoals deze in de theorie beschreven staat. Vanaf het moment dat de deelnemer is aangemeld bij het AC worden de volgende stappen gevolgd:
  - De deelnemers krijgen een rondleiding door het AC
  - De eerste tijd staat in het teken van kennismaken met het AC, mogelijkheden van activiteiten en het ontdekken van eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. De activiteiten die gedaan worden, worden op een individueel niveau aangepast.
- Door interventies toe te passen krijgen de deelnemers de mogelijkheid om binnen het AC zo zelfstandig mogelijk te functioneren.
- Doordat het AC gebruik maakt van deze volgende hulpmiddelen kunnen de deelnemers binnen het AC zo zelfstandig mogelijk functioneren:
  - Een planbord waar het overzicht is te vinden van activiteiten en de ruimte waar de activiteit is. Per dagdeel zijn de activiteiten ingedeeld en welke deelnemers hier aan deelnemen. Daarnaast is er een ander bord waarop staat beschreven welke collega's vrij zijn, of er wijzingen zijn voor deelnemers van het AC.
  - Iedere deelnemer heeft een eigen postvak op het AC. Zij ontvangen bijvoorbeeld elke maand de nieuwsbrief of andere papieren die uitgedeeld worden (uitnodigingen)
  - Foto's van deelnemers AC
  - Foto's van medewerkers

Vraag 2: Wat zou er anders kunnen binnen de begeleiding?

De geïnterviewde deelnemers vonden het moeilijk om zaken te benoemen die ze anders zouden willen zien binnen de begeleiding. Van de negentien deelnemers hadden zeventien deelnemers een ontkennend antwoord op de vraag wat er verbeterd zou kunnen aan de begeleiding binnen het AC. Door suggesties aan te reiken, was de verwachting dat de deelnemers hier een instemmend antwoord op zouden hebben. Dit was echter niet het geval.

De suggesties hadden betrekking op situaties die binnen het AC kunnen voorkomen. Bijvoorbeeld wanneer de deelnemers iets onbekends tegenkomt. Uit de antwoorden blijft onduidelijk of de begeleiding het initiatief bij de deelnemers laat of dat de begeleiding de eerste stap neemt om de deelnemer te ondersteunen. Deze zouden duidelijk kunnen terugkomen in de 'Gebruiksaanwijzing'. Vanuit de theorie is er een methode vanuit het competentiegericht begeleiden die kan worden toegepast met betrekking tot begeleidingsafspraken. Binnen de gebruiksaanwijzing staan afspraken over hoe de deelnemer wil dat de begeleiding met hem omgaat. Op het AC kan dit betrekking hebben op

hoe de deelnemer bijvoorbeeld begeleid wil worden wanneer hij iets is vergeten of binnen een activiteit niets aan het doen is.

Twee deelnemers kwamen met verbeterpunten:

- De aanwezigheid van meer begeleiders bij activiteiten zou een positief effect hebben op de mate waarin deelnemers ondersteund kunnen worden bij hun hulpvragen
- Deelnemers zouden zelf moeten ontdekken op welke manier zij ondersteuning willen krijgen in plaats van dat er vooraf afspraken over worden gemaakt

Aan de hand van de verkregen informatie zijn voor de deelnemers de volgende verbeterpunten te benoemen:

- De deelnemers zijn zich niet bewust van de evaluatiemomenten met betrekking tot het ondersteuningsplan. Zij zien de contactmomenten als korte gesprekjes
- De meeste deelnemers hebben geen vaste afspraak met hun persoonlijk begeleider om door te spreken hoe het gaat binnen de activiteit. Zij zouden meer betrokken kunnen worden bij het evalueren van hun voortgang. Dit kan aan de hand van vaste contactmomenten

In hoofdstuk zeven, paragraaf vijf, worden de verbeterpunten verder toegelicht. Deze hebben geresulteerd in een aanbeveling.

7 Conclusie

De hoofdvraag binnen dit onderzoek is: Wat is het effect van competentiegericht begeleiden op cliënten met (niet-aangeboren)hersensletsel?

Vanuit de hoofdvraag waren de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat is competentiegericht begeleiden?
- Hoe ervaren cliënten het competentiegericht begeleiden door medewerkers?
- Wat zijn aandachts- en verbeterpunten binnen deze begeleidingsstijl?

In dit hoofdstuk volgt een antwoord op de deelvragen en uiteindelijk de beantwoording van de hoofdvraag.

Aan het eind van dit hoofdstuk volgen aanbevelingen voor stichting InteraktContour met betrekking tot competentiegericht begeleiden.

7.1 Antwoord op deelvraag 1

Wat is competentiegericht begeleiden?

Binnen de methodiek competentiegericht begeleiden gebruikt men het sociaal competentiemodel.

Het sociaal competentiemodel gaat er van uit dat er een balans moet zijn tussen taken en vaardigheden. Wanneer iemand probleemgedrag is dit het gevolg van een verstoring in deze balans. Een verstoring van de balans kan komen doordat:

- De cliënt een tekort heeft aan vaardigheden in vergelijking tot de taken
- De taak te zwaar is

Wanneer de balans is verstoord, kan dit het gevolg zijn van belemmerende factoren in de cliënt of in de omgeving van de cliënt. Daarnaast zijn beschermende factoren in de cliënt of in de omgeving van de cliënt van invloed op de balans.

Wanneer een cliënt aan zijn opgestelde doelen gaat werken, heeft de begeleider een aantal interventies tot zijn beschikking om hem daarbij te ondersteunen:

- Het verminderen van de invloed van belemmerende cliëntfactoren
- Het versterken van de invloed van beschermende cliëntfactoren
- Het versterken van de invloed van beschermende omgevingsfactoren
- Het verminderen van de invloed van belemmerende omgevingsfactoren
- Verlichting van taken
- Training van vaardigheden

Het activiteitencentrum laat zien dat zij de aangeboden hulpmiddelen van competentiegericht begeleiden op een adequate wijze inzet.

Door de fasering te hanteren wordt stap voor stap meer toegewerkt naar het ontwikkelen van vaardigheden en het werken aan leerdoelen/werkpunten. De acht levensgebieden geven de belangrijkste zaken weer die spelen in het leven van de cliënt. Door bij de acht levensgebieden de belemmerende en beschermende factoren te beschrijven, komt men te weten wat een cliënt zelf kan en waar hij graag in ondersteund wil worden.

Daarnaast zijn de gebruikte fasering en in te zetten interventies een hulpmiddel om de zelfstandigheid van de cliënt te vergroten. Iemand weet vaak zelf wel wat hij niet meer kan. Ontdekken wat wél allemaal mogelijk is, wordt vaak vergeten of overgeslagen. Door deze methodiek kan iemand een groter gevoel van eigenwaarde ontwikkelen en leren om zo zelfstandig mogelijk te functioneren.

7.2 Antwoord op deelvraag 2

Hoe ervaren cliënten het competentiegericht begeleiden door medewerkers?

In de gesprekken met de deelnemers kwam naar voren dat zij de gehanteerde methoden vanuit het competentiegericht begeleiden als prettig ervaren. Meer informatie over wat de deelnemers als positief ervaren, wordt beschreven in paragraaf 7.3.

Wanneer gekeken wordt naar de beschreven fasering in de theorie, hanteert AC het Rode Klif de volgende fasering:

1. Oriëntatie
De cliënt krijgt een rondleiding door het AC en maakt kennis met de activiteiten en de werkwijze. Aan de hand hiervan wordt bepaald of het AC passend is. Wanneer iemand zich aanmeldt bij het AC wordt ook besproken voor hoeveel dagdelen de cliënt naar het AC zal gaan.
2. Kennismaking
De cliënt gaat meedoen aan activiteiten die hij heeft uitgekozen met de begeleiding. Wanneer de cliënt het moeilijk om te beslissen welke activiteiten hij wil gaan, wordt hem de mogelijkheid aangeboden om een keertje mee te draaien.
3. Stabilisatie
De cliënt komt door het doen van activiteiten ook zijn eigen grenzen te weten. In overleg met de begeleiding worden zijn leerpunten en begeleidingswijze daar op aangepast.
4. Ontplooiing
De cliënt gaat zich oriënteren op welke doelen hij wil gaan behalen binnen een activiteit. Het leren van nieuwe vaardigheden staat centraal. Er worden afspraken gemaakt over het tijdsplan en de manier van begeleiden door de begeleider.
5. Begeleid werken
Cliënten die dat willen en kunnen worden ondersteund bij begeleid werken. Zo kunnen zij vrijwilligerswerk gaan doen binnen een instelling of bedrijf. Alles wordt afgestemd op de mogelijkheden van de cliënt. Het begeleid werken vindt plaats buiten het AC, begeleiding gebeurt door een jobcoach.

Door de fasering te hanteren, wordt verantwoord omgegaan met de belasting van de cliënt. De begeleiding zal in de eerste twee fasen meer zichtbaar aanwezig zijn voor de cliënt. Door bijvoorbeeld een rondleiding te geven aan een nieuwe cliënt en te bespreken welke activiteiten hij zou willen volgen. Daarnaast is de begeleiding bezig met het maken van een begeleidingsplan. Hierin wordt beschreven wat de cliënt zelfstandig kan, waar de begeleiding bij moet ondersteunen en welke activiteiten hij wil gaan volgen. Na deze twee fasen, volgt een stabilisatieperiode. Binnen deze periode kenmerkt zich door het vergroten van inzicht in eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. In de vierde fase zal de aandacht verschuiven naar het werken aan individuele doelen. Deze doelen hebben betrekking op het handhaven of vergroten van vaardigheden.

In de gesprekken is dit niet apart benoemd door de deelnemers, maar activiteitencentrum het Rode Klif maakt binnen het gebouw gebruik van de volgende middelen:

- Een planbord waar het overzicht is te vinden van activiteiten en de ruimte waar de activiteit is. Per dagdeel zijn de activiteiten ingedeeld en welke deelnemers hier aan deelnemen. Daarnaast is er een ander bord waarop staat beschreven welke collega's vrij zijn, of er wijzingen zijn voor deelnemers van het AC.
- Iedere deelnemer heeft een eigen postvak op het AC. Zij ontvangen bijvoorbeeld elke maand de nieuwsbrief of andere papieren die uitgedeeld worden (uitnodigingen)
- Foto's van deelnemers AC
- Foto's van medewerkers

Doordat het AC gebruik maakt van deze hulpmiddelen kunnen de deelnemers binnen het AC zo zelfstandig mogelijk functioneren. De activiteitenruimten hebben eigen kleur die ook op het planbord gebruikt wordt. Op deze manier kunnen de deelnemers kijken bij welke kleur hun naam staat. Daarna kunnen ze zelfstandig op zoek naar de ruimte die met deze kleur overeen komt. De begeleiding kijkt bij aanvang van de activiteit vaak in de centrale ruimte of daar nog deelnemers zitten. Deelnemers die nog in de centrale ruimte zitten, worden uitgenodigd om naar het planbord te gaan zodat zij kunnen zien bij welke activiteit ze zitten.

Omdat deelnemers verschillende indicaties hebben wat betreft dagdelen worden belangrijke mededelingen naast het whiteboard ook via hun eigen postvak verspreid. Deelnemers blijven op de hoogte van wat er binnen het AC gebeurt. Hierbij valt te denken aan de nieuwsbrief of bijvoorbeeld de uitnodiging voor het zomerfeest.

De deelnemers bevestigen dat de begeleiders over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om volgens de methodiek competentiegericht begeleiden te werken binnen het AC. In de volgende paragraaf wordt ingegaan over welke kennis en vaardigheden de medewerkers beschikken volgens de deelnemers.

7.3. Antwoord op deelvraag 3

Wat zijn goede punten en verbeterpunten binnen deze begeleidingsstijl?

De deelnemers spreken lovend over de begeleiders van de verschillende activiteiten.

Als positieve punten komen naar voren:

- Begeleiding tijdens de activiteiten sluit aan bij interesses van de deelnemers
- De begeleiding maakt tijd voor de deelnemer wanneer hij hulp nodig heeft
- De begeleiding heeft afspraken gemaakt de deelnemer over hoe hij begeleid wil worden
- De begeleiding zorgt voor een gezellige en ontspannen sfeer tijdens de activiteiten
- De begeleiding zorgt ervoor dat deelnemers op hun eigen niveau mee kunnen doen aan de activiteiten
- De begeleiding is deskundig op het gebied van (niet-aangeboren) hersenletsel.
Deelnemers voelen zich daardoor begrepen wanneer het aankomt op hun blijvende beperkingen ten gevolge van het letsel dat zij hebben opgelopen

De begeleiders hanteren de methodiek competentiegericht begeleiden zoals deze in de theorie is terug te vinden. Door de fasering te hanteren, wordt verantwoord omgegaan met de belasting van de cliënt. De begeleiding zal in de eerste twee fasen meer zichtbaar aanwezig zijn voor de cliënt. Door bijvoorbeeld een rondleiding te geven aan een nieuwe cliënt en te bespreken welke activiteiten hij zou willen volgen. Daarnaast is de begeleiding bezig met het maken van een begeleidingsplan. Hierin wordt beschreven wat de cliënt zelfstandig kan, waar de begeleiding bij moet ondersteunen en welke activiteiten hij wil gaan volgen. Na deze twee fasen, volgt een stabilisatieperiode. Deze periode kenmerkt zich door het vergroten van inzicht in eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. In de vierde fase

zal de aandacht verschuiven naar het werken aan individuele doelen. Deze doelen hebben betrekking op het handhaven of vergroten van vaardigheden.

Wanneer gekeken wordt naar de kennis en vaardigheden van de begeleiders met betrekking tot competentiegericht begeleiden geven de deelnemers het aan in hun antwoorden:

- Het AC volgt de fasering zoals deze in de theorie beschreven staat. Vanaf het moment dat de deelnemer is aangemeld bij het AC worden de volgende stappen gevolgd:
  - De deelnemers krijgen een rondleiding door het AC
  - De eerste tijd staat in het teken van kennismaken met het AC, mogelijkheden van activiteiten en het ontdekken van eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. De activiteiten die gedaan worden, worden op een individueel niveau aangepast.
- Door interventies toe te passen krijgen de deelnemers de mogelijkheid om binnen het AC zo zelfstandig mogelijk te functioneren.
- Doordat het AC gebruik maakt van deze volgende hulpmiddelen kunnen de deelnemers binnen het AC zo zelfstandig mogelijk:
  - Een planbord waar het overzicht is te vinden van activiteiten en de ruimte waar de activiteit is. Per dagdeel zijn de activiteiten ingedeeld en welke deelnemers hier aan deelnemen. Daarnaast is er een ander bord waarop staat beschreven welke collega's vrij zijn, of er wijzingen zijn voor deelnemers van het AC.
  - Iedere deelnemer heeft een eigen postvak op het AC. Zij ontvangen bijvoorbeeld elke maand de nieuwsbrief of andere papieren die uitgedeeld worden (uitnodigingen)
  - Foto's van deelnemers AC
  - Foto's van medewerkers

Het activiteitscentrum laat zien dat zij de aangeboden hulpmiddelen van competentiegericht begeleiden op een adequate wijze inzet.

Als verbeterpunten geven twee deelnemers het volgende aan:

- Als er meer begeleiders zouden zijn bij de activiteiten zou ik sneller geholpen kunnen worden wanneer ik een vraag heb
- Deelnemers zouden zelf moeten ontdekken op welke manier zij ondersteuning willen krijgen in plaats van dat er vooraf afspraken over worden gemaakt

Aan de hand van de verkregen informatie zijn voor de deelnemers de volgende verbeterpunten te benoemen:

- De deelnemers zijn zich niet bewust van de evaluatiemomenten met betrekking tot het ondersteuningsplan. Zij zien de contactmomenten als gesprekje's.
- De meeste deelnemers hebben geen vaste afspraak met hun persoonlijk begeleider om door te spreken hoe het gaat binnen de activiteit

In punt 7.5 worden de verbeterpunten verder toegelicht.

7.4 Antwoord op de hoofdvraag

Wat is het effect van competentiegericht begeleiden op cliënten met (niet-aangeboren) hersenletsel?

Het antwoord op de hoofdvraag is een combinatie van het antwoord op deelvraag één en drie.

Doordat activiteitscentrum het Rode Klif al langere tijd volgens de methodiek competentiegericht begeleiden werkt, hebben de medewerkers de beschikking over voldoende kennis en vaardigheden.

Het activiteitencentrum laat zien dat zij de aangeboden hulpmiddelen van competentiegericht begeleiden op een adequate wijze inzet. Doordat het AC gebruik maakt van deze hulpmiddelen kunnen de deelnemers binnen het AC zelfstandig functioneren. Er is altijd de nabijheid van een begeleider wanneer er meer ondersteuning nodig is. Juist door deze manier van begeleiden worden de deelnemers uitgenodigd om deel te nemen aan activiteiten.

De deelnemers ervaren de positieve werking van de volgende punten:

- Begeleiding tijdens de activiteiten sluit aan bij interesses van de deelnemers
- De begeleiding maakt tijd voor de deelnemer wanneer hij hulp nodig heeft
- De begeleiding heeft afspraken gemaakt de deelnemer over hoe hij begeleid wil worden
- De begeleiding zorgt voor een gezellige en ontspannen sfeer tijdens de activiteiten
- De begeleiding zorgt ervoor dat deelnemers op hun eigen niveau mee kunnen doen aan de activiteiten
- De begeleiding is deskundig op het gebied van (niet-aangeboren) hersenletsel.
Deelnemers voelen zich daardoor begrepen wanneer het aankomt op hun blijvende beperkingen ten gevolge van het letsel dat zij hebben opgelopen

Door de fasering te hanteren, wordt verantwoord omgegaan met de belasting van de cliënt. De begeleiding zal in de eerste twee fasen meer zichtbaar aanwezig zijn voor de cliënt. Door bijvoorbeeld een rondleiding te geven aan een nieuwe cliënt en te bespreken welke activiteiten hij zou willen volgen. Daarnaast is de begeleiding bezig met het maken van een begeleidingsplan. Hierin wordt beschreven wat de cliënt zelfstandig kan, waar de begeleiding bij moet ondersteunen en welke activiteiten hij wil gaan volgen. Na deze twee fasen, volgt een stabilisatieperiode. Binnen deze periode kenmerkt zich door het vergroten van inzicht in eigen mogelijkheden en blijvende beperkingen. In de vierde fase zal de aandacht verschuiven naar het werken aan individuele doelen. Deze doelen hebben betrekking op het handhaven of vergroten van vaardigheden. De cliënt is blijvend in ontwikkeling. Dat is wat de methodiek competentiegericht begeleiden ook wil benadrukken.

7.5 Aanbevelingen

Aanbeveling 1:

Deelnemers zouden zelf moeten ontdekken op welke manier zij ondersteuning willen krijgen in plaats van dat er vooraf afspraken over worden gemaakt.

Door de deelnemers regelmatig te observeren, kan worden gekeken naar zijn beperkingen en ontwikkelmogelijkheden. Deze kunnen besproken worden met de deelnemer en mogelijk als leerdoel of werkpunt binnen het ondersteuningsplan worden opgenomen. Wanneer de begeleider hier zelf geen kans voor heeft, zou een collega dit kunnen doen. Mogelijk kunnen er ook meer vrijwilligers worden ingezet die kunnen ondersteunen bij de activiteiten.

Daarnaast is aan te raden om regelmatig met de deelnemer te bespreken hoe hij de begeleiding ervaart. Eventueel kan het zelfbeeld-ideaalbeeld (de Lange e.a., 2010) als hulpmiddel worden gebruikt. Bij het zelfbeeld-ideaalbeeld worden de sterke kanten van de cliënt zichtbaar en wat zijn wensen zijn om te ontwikkelen. Hier kan de begeleiding binnen de activiteiten op worden aangepast.

Aanbeveling 2:

De deelnemers zijn zich niet bewust van de evaluatiemomenten met betrekking tot het ondersteuningsplan.

De meeste deelnemers hebben geen vaste afspraak met hun persoonlijk begeleider om door te spreken hoe het gaat binnen de activiteit

Een vastgelegde afspraak heeft de volgende voordelen:

- Deelnemers leren om om te gaan met afspraken
- De begeleider houdt zich op het voortgangstraject

Om de cliënt meer bewust te maken van het ondersteuningsplan zou men binnen het AC de items die op de doelkaarten worden beschreven uitschrijven voor de deelnemer. De doelkaarten bevatten doelen die binnen de levensgebieden op het AC van toepassing zijn. Binnen het levensgebied 'omgaan met beperking' zou een doel kunnen zijn: 'weten wat mijn beperkingen en mijn mogelijkheden zijn'. Door het doel in concrete stappen uit te schrijven, creëert dit duidelijkheid voor de deelnemer. Ook voor de begeleiders van de activiteiten heeft dit voordelen. Zij kunnen hierdoor de deelnemer actief gaan begeleiden binnen zijn leerproces. Het uitgewerkte stappenplan zou in het ondersteuningsplan kunnen worden opgenomen.

Door zijn ontwikkeling bij te houden kan daar in een begeleidingsgesprek op worden terug gekomen. Zo is de deelnemer zich ook meer bewust van zijn leerdoelen of werkpunten. Dit kan een positieve bijdrage hebben op zijn leerproces.

Aanbeveling 3:

Collega's van AC het Rode Klif adviseren hun collega's van andere AC's met betrekking tot het implementeren van competentiegericht begeleiden

Doordat activiteitencentrum het Rode Klif al langere tijd volgens de methodiek competentiegericht begeleiden werkt, hebben de medewerkers de beschikking over voldoende kennis en vaardigheden. Het activiteitencentrum laat zien dat zij de aangeboden hulpmiddelen van competentiegericht begeleiden op een adequate wijze inzet.

Doordat men stichting breed bezig is met de implementatie van competentiegericht begeleiden zou AC het Rode Klif ook een adviserende rol kunnen krijgen voor de andere AC's. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door collega's van andere AC's uit te nodigen om een ochtend/middag mee te laten draaien. Hierdoor wordt een stuk ervaring overgedragen.

Ook zou AC het Rode Klif adviezen kunnen geven over moeilijkheden die zij tijdens de pilot hebben ervaren en hoe zij dit opgelost hebben. Van deze kennis kan men stichting breed profiteren. Dit geldt ook voor de overige locaties die deel uit maakten van de eerste pilotgroep.

8 Literatuurlijst

8.1 Boeken

Baarda (2007, 4^e druk) *Basisboek methoden en technieken*.
Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.

Baarda (2010, 2^e druk) *Basisboek kwalitatief onderzoek*.
Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.

Bassant e.a. (2006, 2^e druk) *Methoden voor Sociaal-Pedagogisch hulpverleners*.
Bussum: Coutinho

Den Besten e.a. (2006) *Competent begeleiden van mensen met een verstandelijke beperking*.
Soest: Nelissen

Den Besten e.a. (2009) *Begeleid ontdekkend leren – het eigen initiatief model in zes stappen*.
Barneveld: Nelissen

Gualthérie van Weezel e.a. (2005, 3e druk) *Doelgroepen in de (semi)residentiële sociaal pedagogische hulpverlening*.
Houten: Bohn Stafleu van Loghum

De Lange e.a. (2010, herziene versie) *In balans – werken aan competentievergroting bij volwassenen met een lichamelijke beperking en/of (niet-aangeboren) hersenletsel*
Duivendrecht: PI Research

Slot e.a. (1999) *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg, hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen*.
Baarn: Intro

Visser (2008) *Vraagverheldering in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*.
Amsterdam: Uitgeverij SWP

Warnez (2002) *Mediërend agogisch handelen – een cognitieve benadering van volwassenen met verstandelijke beperkingen*.
Leuven (België): ACCO

Weerman (2006) *Zes psychologische stromingen en één cliënt*.
Soest: Nelissen

8.2 Internetbronnen

Website InteraktContour:

<http://www.interaktcontour.nl/>

Piramide van Maslow:

<http://www.human-media.nl/2010/07/27/de-maslowpiramide-vs-facebook/>

Omgaan met weerstand:

<http://www.scribd.com/doc/29425846/Fase-1>

Spreuken Hoofdstuk vier:

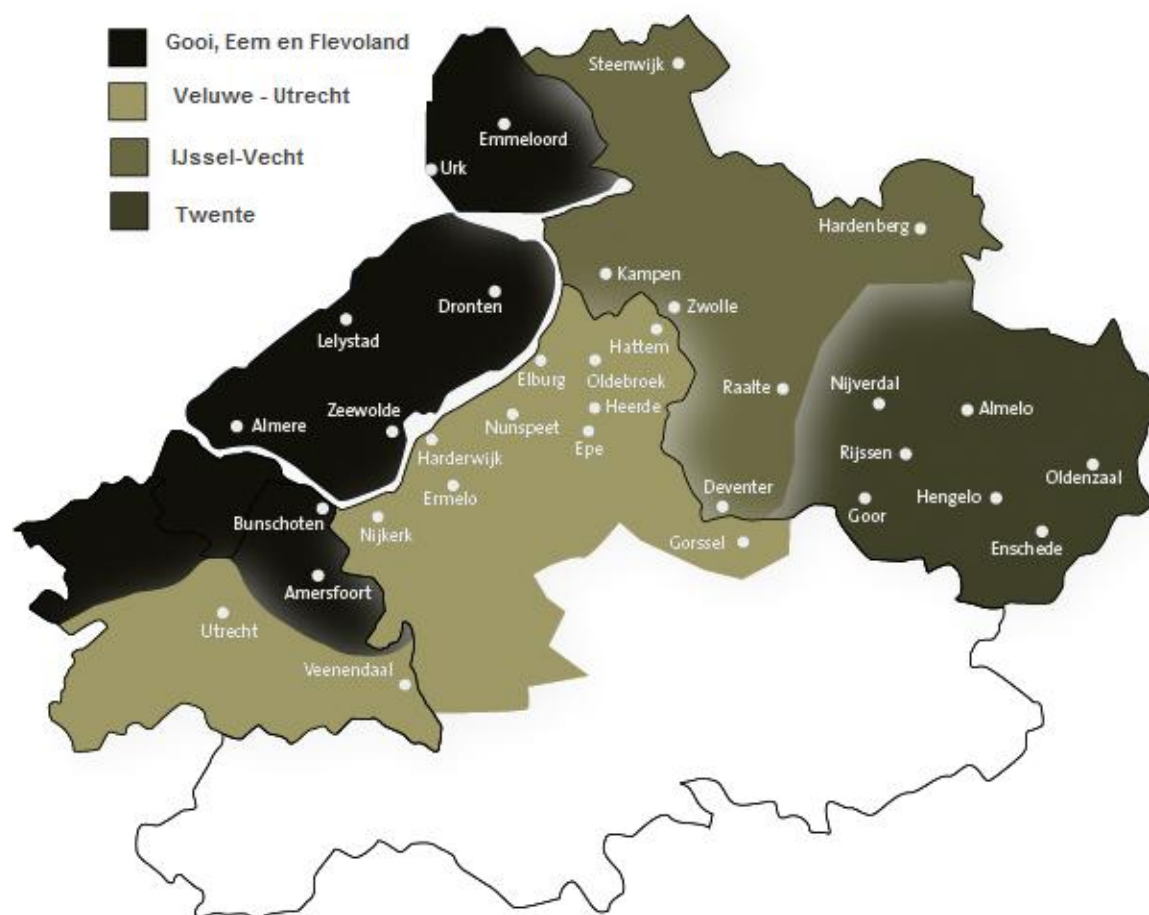
http://www.loesje.nl/files/posters/big-NL8912_12.jpg

http://www.leukespreuk.nl/spreuken_inspirerend.htm

Bereken van de steekproef:

<http://www.allesovermarktonderzoek.nl/Extra/Steekproef.aspx>

Bijlage 1 Werkgebied stichting InteraktContour

Bijlage 2 Vragenlijst

Naam (initialen): .....

Leeftijd: .....

Woonlocatie: .....

Ambulant team: .....

Aantal dagen/dagdelen op het AC: .....

Aantal jaren binnen InteraktContour: .....

Vraag 1:

Heb je wel eens van de term competentiegericht begeleiden gehoord?

Ja	Nee

Vraag 2:

Ik krijg hulp van de begeleiding om een activiteit te kiezen die bij mij past

Ja	Nee

Vraag 3:

Op het AC kan ik meedoen aan activiteiten op mijn eigen tempo

Ja	Nee

Vraag 4:

Ik heb afspraken gemaakt met mijn begeleider over hoe ik begeleid wil worden tijdens activiteiten

Ja	Nee

Vraag 5:

Ik heb met mijn begeleider mijn begeleidingsplan op het AC besproken

Ja	Nee

Vraag 6:
Hoe vaak heb je contact met je persoonlijk begeleider?

1 x per week	1 x per twee weken	1 x per maand	Als we een afspraak maken

Vraag 7:
Wat is je mening over de manier van begeleiding binnen InteraktContour? Wat zou er anders kunnen?

Vraag 8:
Wat vind je goed aan de manier waarop je begeleid wordt?

Bijlage 3 Codeerschema

- Vraag 1: Naam; uitgedrukt in initialen
- Vraag 2: Woonlocatie; beantwoorden met ja/nee
- Vraag 3: Ambulante begeleiding ; beantwoorden met ja/nee
- Vraag 4: Aantal jaren op het AC; uitgedrukt in jaren
- Vraag 5: Dagdelen; uitdrukken in getal
- Vraag 6: Competentieverricht begeleden; beantwoorden met ja/nee
- Vraag 7: Kiezen activiteit
  - 1 Meedraaien
  - 2 Vooraf keuze kenbaar maken
  - 3 Op het AC een keuze maken met de begeleiding
- Vraag 8: Eigen tempo; beantwoorden met ja/nee
- Vraag 9: Begeleidingsafspraken
  - 1 Ja
  - 2 Nee
  - 3 Weet niet/misschien
- Vraag 10: Bespreken begeleidingsplan
  - 1 Ja
  - 2 Nee
  - 3 Weet niet – voortgang
- Vraag 11: Contactmomenten;
  - 1 1x per week
  - 2 1x per twee weken
  - 3 1x per maand
  - 4 Als we een afspraak maken/anders

Uitwerking Codeerschema

	<u>Vraag 1</u> <u>Initialen</u>	<u>Vraag 2</u> <u>WL</u>	<u>Vraag 3</u> <u>Am WB</u>	<u>Vraag 4</u> <u>Jaren AC</u>	<u>Vraag 5</u> <u>Dagdelen</u>	<u>Vraag 6</u> <u>CB</u>	<u>Vraag 7</u> <u>Activiteit</u>	<u>Vraag 8</u> <u>Tempo</u>	<u>Vraag 9</u> <u>Beg.</u> <u>Afspraak</u>	<u>Vraag 10</u> <u>Beg. Plan</u>	<u>Vraag 11</u> <u>Contact</u> <u>met beg.</u>
1	J H	Nee	Ja	5	7	Nee	1	Ja	1	1	4
2	K D	Ja	Nee	1	6	Nee	2	Ja	1	3	4
3	E B	Nee	Ja	1	6	Nee	1	Ja	1	3	4
4	J B	Nee	Ja	3	5	Nee	1	Ja	1	3	4
5	A K	Nee	Nee	Onbekend	7	Nee	2	Ja	1	3	4
6	T K	Nee	Ja	1	4	Nee	2	Ja	1	3	4
7	P K	Nee	Nee	1	3	Nee	3	Ja	1	3	4
8	F N	Nee	Ja	5	5	Nee	3	Ja	1	3	4
9	M M	Nee	Ja	Onbekend	6	Nee	1	Ja	1	3	4
10	J M	Nee	Ja	19	5	Nee	1	Ja	3	3	4
11	D R	Nee	Nee	5	5	Nee	1	Ja	1	3	4
12	J S	Nee	Ja	Onbekend		Nee	1	Ja	1	3	4
13	T W	Nee	Nee	Onbekend	4	Nee	1	Ja	1	3	4
14	H R	Nee	Ja	5	6	Nee	1	Ja	1	1	4
15	G W	Nee	Nee	Onbekend	3	Nee	2	Ja	1	3	4
16	V W	Ja	Nee	2	4	Nee	1	Ja	3	3	4
17	G O	Nee	Ja	Onbekend		Nee	3	Ja	1	3	4
18	H A	Ja	Nee	Onbekend		Nee	3	Ja	1	3	4
19	M S	Ja	Nee	Onbekend		Nee	3	Ja	1	3	4

Vraag 12: Wat vind je goed aan de begeleiding?

Uit de gesprekken heb ik de belangrijkste uitspraken gefilterd.

1	J H	Ze staan altijd voor je klaar, helpen waar ze kunnen en nemen de tijd voor je wanneer je een vraag hebt
2	K D	Krijg complimenten over mijn functioneren. De begeleiding luistert naar wat ik van de activiteit vind. Als ik iets niet leuk vind om te doen, helpen ze me om eventueel te ruilen van activiteit
3	E B	De activiteiten zijn erg gezellig en leuk om te doen. Ze ondersteunen waar ik dat nodig heb
4	J B	De activiteiten zijn erg gezellig en leuk om te doen. Met de andere deelnemers en de aanwezige begeleiding
5	A K	Ze laten me doen wat ik kan en ondersteunen waar ik dat nodig heb
6	T K	Ze zijn altijd in de buurt om te helpen wanneer ik dat nodig heb Ik heb afgesproken met de begeleiding hoe ik benaderd wil worden. Hier houden ze zich ook aan. Ik krijg ook feedback waar ik weer verder door kan. Ze laten het ook aan de deelnemers om met eigen initiatieven te komen.
7	P K	
8	F N	De activiteiten zijn allemaal verschillend en bij elke activiteit word ik gestimuleerd om mee te doen
9	M M	De begeleiding stimuleert en motiveert mij tijdens activiteiten. Zo leer ik elke keer weer nieuwe dingen bij
10	J M	Ze laten me doen wat ik kan en ondersteunen waar ik dat nodig heb
11	D R	Ze sluiten aan bij mijn eigen interesses
12	J S	Ze sluiten aan bij mijn eigen interesses
13	T W	Ze ondersteunen waar ze kunnen en maken de activiteit ook altijd erg gezellig, er is altijd wel iets te lachen
14	H R	Deskundig, ze zijn geduldig en maken het ook erg gezellig tijdens de activiteiten
15	G W	Ze geven mij de mogelijkheid om dingen te doen die bij mij passen en waar ik ook goed in ben
16	V W	Activiteiten worden op mijn niveau aangepast zodat ik ook mee kan doen
17	G O	Ze sluiten aan bij mijn eigen interesses
18	H A	Ze zijn altijd bereid om te ondersteunen als ik dat nodig heb
19	M S	Ik krijg de mogelijkheid om activiteiten te kiezen die ik leuk vind om te doen

Vraag 13: Wat zou er anders kunnen binnen de begeleiding?

1	J H	Als er meer begeleiders zouden zijn bij de activiteiten zou ik sneller geholpen kunnen worden wanneer ik een vraag heb
2	K D	
3	E B	
4	J B	
5	A K	
6	T K	
7	P K	Deelnemers zouden zelf moeten ontdekken op welke manier zij ondersteuning willen krijgen in plaats van dat er vooraf afspraken over worden gemaakt
8	F N	
9	M M	
10	J M	
11	D R	
12	J S	
13	T W	
14	H R	
15	G W	
16	V W	
17	G O	
18	H A	
19	M S	

Bijlage 4 Scan door Ephorus

Total Score 1%

Score Source found 1%

doks2.khk.be/eindwerk/do/search?dispatch=search&query=(NOT%20 structureName: Author%20AND%20'communicatie')&start=0ptPage=204&maxHitsPerPage=-1&searchRemote=false&recursive=false&folderId=

Score Source found 1%

doks2.khk.be/eindwerk/do/search?dispatch=search&query=(NOT%20 structureName: Author%20AND%20'bejaarden')&start=0ptPage=25&maxHitsPerPage=-1&searchRemote=false&recursive=false&folderId=

Score Source found 1%

doks2.khk.be/eindwerk/do/search?dispatch=search&query=(NOT%20 structureName: Author%20AND%20'ergotherapie')&start=0ptPage=31&maxHitsPerPage=-1&searchRemote=false&recursive=false&folderId=

Score Source found 1%

doks2.khk.be/eindwerk/do/search?dispatch=search&query=(NOT%20 structureName: Author%20AND%20'dieren')&start=0ptPage=93&maxHitsPerPage=-1&searchRemote=false&recursive=false&folderId=

Score Source found 1%

De_implementatie_van_de_methodiek_competentiegericht_werken_binnen_het_team.doc by TMJ Meerlo (s990291)

Score Source found 1%

Afstudeerdocument_2010.docx by WM Hanse (s1004118)

Score Source found 1%

Werk_in_uitvoering_versie_2.0.pdf by K Blok (s1001943)

Score Source found 1%

www.interaktcontour.nl/default.aspx?cid=14&nid=72

Score Source found 1%

devlonder.come2me.nl/

Score Source found 1%

www.interaktcontour.nl/uploads/Jaardocument_2009_definitief_versie_was_getekend.pdf